КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIиxета!

ЕРА, 12 сентябрь, 1969 шу. № 110 (4590). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкомн, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

КОММЮНИКЕ

10 сентябре Москве переговораш хилнай СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгинан Чехословакин Социалистически Республика правительстве Председатела О. Черникан юкъе.

Советски агIонгахьара переговорашта юкъе дакъа лаьцна иштта СССР Министрий Совета Председатела заместитела Н. К. Байбакова, СССР кхыча мехкашца гIуллакхий министра А. А. Громыкос, арахьарча торговле министра хьалхарча заместитела М. Р. Кузьмина;

Чехословакин агIонгахьара — ЧССР правительства Председатела заместитела Ф. Гамоуза, ЧССР арахьарча торговле министра В. Валеша, Москверча ЧССР посола В. Коуцке.

Переговораш болаш дийцах шина а паччахьалкхен хьашт долаш дола дукха а доккхий экономически дешаш. Дийцад, масала, Советски Союзера Чехословацки Социалистически Республике газ, мехкдаьтта, аьчка руда (окатышаш), кхидола товараш ахийтара а, хIаьта иштта Чехословакера Советски Союзе газопроводашта йола болата турбаш, доккхий мухьаш кхуьйра грузовой автомобилаш, оборудовани, трикотаж, кога гIирс, кхидола товараш ахийтара а дешаш.

Переговораш лъчул тIехьагIа СССР-ра Чехословаке дуккхачу шерашка цIалама газ ахийтарен Советски Союза территоре тIа газопровод йиллара цхьана гIуллакхаш дарен хьакъехьарча СССР правительствацен ЧССР правительствацен юкъерча соглашене куьйгаш яздаьд. Кхыча экономически дешай хьакъехьара барт деагIгIаш долча протоколаца вIаштIехьбаьккхаб.

Цу дийнахьъе а хиннад КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, КПСС ЦК Политбюро член, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный КПЧ ЦК Президиума членаца, ЧССР правительства Председателна О. Черникацен ЧССР правительства Председатела заместителца Ф. Гамоузацен вIашагIкхетар.

Из вIашагIкхетар долча хана шерра вIаший дагабийнаб 1968 шера 23—26 августе Москве хилла советско - чехословацки переговорашца дуьзадена долча политически дешай хьакъехьа.

ХIана латтача хьале нерттердар — Москве баьча цу бартага хьежжа боаха практически гIа лерагIа балар чакхдоахилга хилареx шина а агIора чIоагIа тешам бенна хилар белгалдаьккхад.

Кхы тIа а баьъдаьд Советски Союзи Чехословакин шина а мехка хьашташ бахьан, дIахо а социалистически содружество чIоагIъяра, Варшавски Договора эффективность лаккхъяра хьашташ бахьан социалистически солидарность, вIаший свй доц хилара, цхьатарра бокъонаш хилара ларда тIа этгара шерагIча тайпара цхьана гIуллакхаш леладе кийча хилар.

Советско - чехословацки переговораш а вIашагIкхетар а доттагIала, новкъосталлачо хьале чаккхъяйнад.

О. Черник цIавахаб

10 сентябре цIавахав Чехословакин Социалистически Республика Председатель Олдржих Черник.

Вежарашцарча шин мехка Паччахьалкхений байракхашца хозьъча Внуковски аэродроме О. Черник накъаводаккхаш хиннаб СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, СССР Министрий Совета Председатела Хьалхара заместитель К. Т. Мазуров, кхыболу официальни нах.

О. Черникаца цхьаьна цIабахаб кхина баькха хиннараш а.

(ТАСС).

ДОТТАГIЛЕН МЕХКДАЬТТА ТОАТОЛ

Мехкдаьтта 120 миллион тонн! Иззал мехкдаьтта чакхдаьннад «Дружба» трубопровода чу гIолла 1962 шера — цуьна эксплуатаци елга доладелча дена. ТАСС-а корреспондентага из хьахайтад газови промышленноста Министерства диспетчерски управленина 10 сентябре хтагаш яй мехкдаьтта магистрала балла. Из цифра йоаццхаш, министра заместитела А. И. Сорокина кийцар:

— СССР соврIа, Волга йистошкара коача доагор кхолч Венгрега, ГДР-ге, Польшага, Чехословакега. «Дружба» мехкдаьтта провод цхе социалистически мехка цхьана гIуллакхаш лелададен вIаший новкъостал лоаттадарен символ хинна дIаэтгай Социализма, ритмагIа болх бу но. Дикал дакха йола мехкдаьтта йийхкачн хаинашна дIахоач мехкдаьтта-химически предприятешка.

(ТАСС-а корр).

МЕХКА ГОРОДАШКА ГIОЛЛА

1969 шера Башкирски АССР къахьегамхоша шоай республика 50 шу дизар дездергда. ХIаьз цасанахьа а цуина кийчо еш латт. Шовзткъея итт шера йоплаьргйоаш хуьцаенний Башкири, йоххача химе мохк хиннаб цох. Оренбургски губерне дIамига городаш хиннача цун столицах — Уфах индустриальни город, Iилмани культурни центр хиннай. Цига дукха гIишлош, керда проспекташ, дуккхаза вIаштIардаь цIеною хьалду.

СУРТА ТIА: Октябра 50 шу яха Уфера майда.

Б. Климинщерa сурт. ТАСС фотохроника.

Дика толамаш доах пятилетка кхоаллагIча шера Грозненски литейно - механически завода коллектива. ДIабахача бертI бетта заводо вланад совгIа арахийна продукци 11 эзар сома маьха в, арахеца йолаьй массехк тайпара йола керда продукци. Хьокхаме къахьег укхаза Е. И. Евдокимова кулгалдеча формовщиккий бригада, В. П. Комарова бригадерча слесарша.

Сурта тIа: (аьрдехьара — аьттехьа) сварщик В. Н. Коревин, слесарий бригада кулгалхо В. П. Комаров турбаш сеттаю станок хьаеш ба.

М. Плиева сурт.

«Красный молот» заводе № 13 йолча цехе болх беш ва, шоана сурта тIа гуш йола токарь Г. Фидатов. Тха «маяк» вал цох коллективе. Хьалха латтача токара шиш сменин нормаш 115—120 процент кхоачашъю.

М. Плиева сурт.

ХЬУВКЪАМ ЧУЭЦ, ДОАКЪАР IАЛАШДУ

ЧУЭЦ ШЕКАРА СВЕКЛА

ШерагIара шерга лакхлу «Лермонтовский» совхоза шекара свекла лелаерий опыт. ДIададача шера 2700 центнер мерза овла дIабелар шекар доакхача заводе совхоза цхьоалагIча отделене № 2 йолча бригада коллективо. Из па1-ах план яр.

Иштта къахьега безаш болаш ба уж укх шера а. 71 гектара тIара 21300 центнер свекла яккха лаьрхIад цар. ХIара гектара тIара 300 центнер кул из. планагI йоагIар 180 мара йоацача.

Массехк ди мара дац из культура чуэца болабенна. ХIанале заводе дIачуэца болабенна. ХIанале заводе дIачуьйнай 500 совгIа центнер. Къахьегамхоша хьалхарча деношка, даьхача гонамех гуш да цар шоаш тIайиша декхараш сийленца кхоачашдергхилар. Масала, шоай 0,6 гектар йолча майла тIара 270 центнер мерза овла баькхаб П. Сулимановаси А. Сайдаеваси. Иштта лакха хьувкъам боал Б. Акаевай, С. Джанаралиевай, А. Хамастхановай участкашкара а.

Дика къахьег свекла чуэцача звенола кулгалдеш йолча Божаев Магомбека. IуйранIа 6 сахьат даьача хьавена дена боал къовлабелча мара чуводаш из кхай тIара. Къахьегаш болча нахага а техникага а даим болх хьабалтара эша хьалаш вIаштIехьлана аьта дац. Бакъда, из халр Iовша Iаьма оа дуккхача шерашка цу боахаме хьалха латташ хьавена механизатор.

— Сай бехках-м бавха темпаш лохйолийтаргъяц аз,—йоах Магомбека.—Тхона новкъарле е йиш яр хаоттам мара бац. Йоачаша тIехьабодх болх Цудухьа логIа делхалехьа чуэца безам ба тха свекла.

ХIАРА ГЕКТАРА ТIАРА—50 ЦЕНТНЕР

Вiъ саг мара вац «Лермонтовский» совхоза №1 йолча отделене хьажкIаш лелаеча механизированни звенола юкъе воагIаш.

Бакъда, шоаш кIезига бале а балхах дика ка йоалаш, техника дика йовзаш говза механизатораш ба уж. Даим лакхлу зIамигача коллектива хьокхамаш. Соакха хьажкIа дIайийнача хIара гектара тIара 48 центнер йилат даьккхар цар.

Бакъда, цу толамех тоъам баь Iеш бац укхаза. Соакха хьажкIа чуэца мосаш боаллаше а лаьтта аьхар, тоъам болаш тайп-тайпара удобренеш тайсар. Иштта цар кийчо еише а хьатIаэттар хьажкIа дIае эза ха.

Дика дIайиер из механизатораша. ХIаьта из хьатIаяла йолаенна ханна-м сатуваш сат хилийар. Хинахьа оасар дора, удобренеш товсар, культиваци йора. Цудухьа хIара гIалама тIа хIанз 2—3 хьажкIа йоалл, хIаьта хьувкъам-м хьалха лаьрхIачох а хIара гектара тIара 40 центнер хьажкIа хургйолаш ба.

ХIана свекла чуэцача новкъостал лен ба звеной членаш. Дале а, йиълац парна шоай хьажкIа а. Комбайнаш тоаеш, тIехьара фенташ вIалмаеуазаш ба уж. Кастта дIалургда пачхахьалкхенна дошо ялат — хьажкIа.

В. И. Ленин вал 100 шу дизара хетадаь социалистически декхараш сийдолаш кхоачашле уйла я механизаторий. ХIара гектара тIара 50 центнер хьажкIа яккха сэа цар цу декхарашка хиллача. Лаьттангахь Iоеудерзадаь дошо босса IажагIча тIаламашка хьежача хоалу механизаторашa кIезига къахьийга доаилга а, хIаьта шоай бош—хIара гектара тIара 50 центнер хьажкIа чуэцар—цар кхоачашдергдолга а.

МЕЦА ХУРГДАЦ ХЬАЙБАШ

250 гектара тIара силоса лаьрхIа хьажкIа - чуэца езаш ба укх шера «Овощевод» совхоза къахьегамхой. Вешта аьача 4000 центнер нам бола доакъар да цар хьайбашта Iалашде дезар. Цох хIанзале кIоагашка делдар 30000 центнер да.

Дукха витаминаш йоахха доакъар ханпахьа чу а ийца кхыдолча балхашта транспорти нахи мукъабаха лерхIаш къахьегам ба укхаза.

ХIара денна лакхлу механизаторий балха темпаш. Дийнахьера норма 3,5 гектар йолча 5—6 гектара тIара хьажкIа чуэцо Бекишев Iумара, Хайдаров Салаудде, кхычар.

Болх сиха дIабахьара бахьанаш дукха да. бакъда царех белгалдаккха дезаш цаI да: хаинаьла техника тоаяр. ХьажкIа хьакха лагабецар совхозе мел йола силосни комбайн, тракторaш, лафеташ тIехника тоаьь дIаоттаьча хана. Цудухьа кхъах да бусаш лел боахаме доакъар Iалашдаре болх. Меца дусаргдац Iай хьайбаш.

М. КОСТОЕВ.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА!

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара накъадолхаш

ТОРОНАШ кхоачалургйоацаш я

Пхе шера хьаьа тIа мехкарча мехкдаьттахошта хьалхашка Iалашмате докхза декхар оттадаьд.

Из доккха декхар кхоачашде хьархIад мехкдаьтта доалла керда майдаш сихха караерзаяраш хьалха мехкдаьтта доахаш хиннача районий резервех маьотта дукхагIа пайда бoарен накъаца.

Скважиней къаьпарча кIоарга-насосни йоккхийча резерваша тхэ промысла коллективаца хьалхашка декхар оттаду, моллагIа геолого -технически мероприяти хьахоржачен чакхйоаккхачен хана пайда боккхагIа хилийтар дуьа хIара скважина геолого - эксплуатацинни характеристикен хьали творчески Iомаде аьна. Мехкдаьтта доахача хIавзвоча практике шерра пайда эцаш я кумулятивни перфораци, тIоанашкара скважинашка уна- хий къоастадар дукха мехкдаьтта юкъе а ухийташ цементаж яр, алюминиевы йоI юкъе а ухийтаи цементаж яр, хин-гIомара кIежаца перфораци яр, хина тIоанаш дохадар, забойна гонахьарча моттига тIагIоаларча - активни веществаша обработка яр, кислотни обработка яри грязеви кислотаца запалашта обработка яри, миклоза. Дуккха кхы тайпа, тIоанашкара мехкдаьтта скважинашка дукхагIа чуэра йиш хулийта методаш санна йола шерра лаьэча мероприятеш. МоллагIа а забойна гонахьарча зонана воздейства ергIола метод хьахоржилга дуккхача хьале продуктивни тIоанн мехкдаьттан физико - химически свойствах, тIоанашка юхейисача давлене чIоагIанах, кхыча фактореx тийша да. Забойна гонахьарча зонаца воздействи яра способ творчески паькъаца харжаро дукхагIа духтIаноаккхаргва мехкдаьтта дукхагIа даккхара е боарамал лох ца далийтара скважине чакхйоаккхача геолого-технически мероприяте эффективноста боарама.

Скважиней къаьпарча кIоарга-насосни фондера мехкдаьтта дукхагIа дахара даькъе ве хьоккамаш дац «Малгобекнефть» НПУ тха мехкдаьтта промысла мехкдаьттахой коллектива а. Мехкдаьтта дахара мастера нов. Шмелева кулгалдеча № 1 йолча коммунистически къахьегама бригадерча № 61-2 йолча скважина, хий чухьедар бахьан долаш вIалла хьал на луш соцадир мехкдаьтта, хIаьта цементаж лъчул тIехьагIа мехкдаьтта тела йоалелар из. Алхха № 78-2, № 61-2 йолча шин скважинана цементаж яр бахьан долаш кхы тIа а планал совгIа 100 тонн мехкдаьтта даьккхад.

Изамоrг ала йиш йолаш да мастераша нах. И. В. Сычевен А. П. Быковен кулгалдеча коммунистически къахьегама вокх шин бригадах а. Ерригаш а укх шера бархI бетта кхаь бригаде чакхъьаккхаш 25 геолого-технически мероприяти а, цу хьалхе: цхьан скважине забойни электротермообработка яр, пхе скважине кумулятивни перфораци яр, 8 скважине цементаж яр, 11 скважина забойнта тIагIоаларча-активни веществаца обработка яр, шин скважиле никлози яр.

Геолого-технически мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш скважиней къаьпарча фондера кхы тIа а 600 тонн совгIа мехкдаьтта кхаьчар промыслага.

Юкъ-юкъе нисйлу мехкдаьтта дукхагIа дахара кIезигача лоархIаме дац скважинашта ший ханнахьен дикен профилактически ремонт ярш гIомара пробкаш цIенъяр, насосаш хуьцар, мастераша нах. Б. А. Панчука, И. Г. Крыжева, М. Н. Кушпилева, В. И. Левшина кулгалдеча, лаьтта кIал ремонташ еча бригадаша промысле кхы тайпа ремонташ яр.

Укхала къаьстта моттиг дIалоацаш да ремонтни балхаш дика чакхдахар хинна ца Iеш, спуско-подъемни операцеш сихъяр а. Лаьтта кIал ремонташ еча бригадай коллективаша хIара денна 120 а кхы дукхагIа а проценташ кхоачашъю спуско-подъемни операцешта оттаяь нормаш. Укх шера баьха тIа эттара дикагIа хьоккамаш да операторий С. И. Забаэне, А. Д. Немая, кхычар сменаша.

В. И. Ленин ваьча дийнахьа денна 100 шу дизара кийчо яра хьакъехьа КПСС ЦК-ве баь соцам бийна а бийца, 2-ча мехкдаьтта промысла болхлой, ИТР-ий, гIуллакхерча паьха коллективо, дезача денна ше накъайодаш, даккхагIа дола декхараш тIайийнад цийна: 1968 шера планал совгIа 9 эзар тонн мехкдаьттай 1,8 миллион кубически метр попутни мехкдаьтта газей яккха.

Уж декхараш ханал хьалха кхоачашдергда коллективо.

С. ПАУК,

«Малгобекнефть» НПУ 2-ча промысла йоккхагIа йола инженер.

ГУЙРАН БАЛХАШ СИХДЕННАД

Чоалхане а тайп-тайпара а балхаш да хIанз кхаш леладераша декараш. 10 сентябрь тIаккхачаш республика колхозашен совхозашен 37 эзар гектара тIара силоса лаьрхIа хьажкIа чуенай е планах 45 процент. Соакха укх хана чуийцачул дуккха дукхагIа хул из.

ХIаьта Наурска района боахамашка хIанз чуэца йолаьр алата лаьрхIа хьажкIа я.

Иштта чуэцаш я хIанз вай боахамашка гидуаргаш а. Уж чуийца яьннай 12,7 эзар гектара тIара е ерригa кхеьчох 47 процент. Соахкарчул шозза-кхозза тIех хул из. ТIаккха Ачхой-Мартана, Шелковской районашка шоаш кхеь ерригa гидуаргаш хIанале чуийнай. Из болх чакхбаккха гарга кхаьчаб Гудермесски, Грозненски районашка.

Вай ерригача районашка хIанз шекара свекла хьакха болабеннай. Из дIайийначара иттлагIча дакъа тIара хьеххай из культура.

Гурахьа юи культураш дIае болабеннаб республике. Царех я Ведана, Наурски, Сунженски, Шелковской районаш. Цар дIадийнад хьалхарча 1798 гектара тIа гурахьа дув алат.

Массехк ди даьача гурахьа дув алаташ дIаде болалургба ерригача кхача боахамашка а.

ХIанале а бIаьстан юххьанца хIиттача культурай терко еш бэ механизатораш. Цу гIуллакха 54 эзар гектара тIа аьбъ дьхай е планах 31 процент. ДикагIа дел из болх Надтеречни, Гудермесски, Сунженски, Шаьла районий боахамашка.

Бакъда, цу тайпара сагото еш бац массанахьа. Уж балхаш тIехьадоах МалгIабика, Ведана, Ножай-Юрта, Шелковской районий колхозашкен совхозашкен.

Иштта кхаш леладераш чIоагIа теркам тIабахийта беза комсаш, коартолаш, баьлладараш, тхьачка, ха на тулгIитам чуийца дахара.

Ха хьежаргьац, цудухьа дерригa балхаш хаинахьен дивеш чакхдаха деза.

Республика боахамашкен совхозашкен технически культураш чуэцар бола СВОДКА (план проценташка).

Районаш	ХьажкIа	Гидуаргаш	Шекара свекла
Ачхой-Мартана	38	100	13
Ведана	—	—	—
Грозненски	58	80	—
Гудермесски	63	94	21
МалгIабика	52	13	—
Надтеречни	70	62	—
Наьсарен	19	—	—
Наурски	72	61	—
Ножай-Юрта	2	43	—
Советски	—	—	—
Сунженски	47	39	—
Урус-Мартана	45	32	10
Шаьля	32	60	7
Шелковской	47	100	—
г. Грозный	100	—	—
Ерригача республике	45	47	10

Даьй лерагIа лийннарий слет чакхъяьннай

КИЕВ, 9 сентябрь. (ТАСС-а корр.). ВЛКСМ 50 шу дизара хетаьча укхаза йолча къоначa лерагIа лийннарий IV Ерригсоюзни слета доакъашхой комсомольски юбилейни шера советски хаинье революционни, тIемай, къахьегаме сийлен миттигашка гIолла яьча лехаций итогаш еш хиннаб сейхан.

ХIаьта Киева са а дайна, боаж къовлабелча слета делегаташ города юкъемиттиге — В. И. Ленина дегIача памятника хьалхашка гул а белар. Слет дIакъовлара хетаь Iалаьмате йоккха митинг хилар укхаза.

Президиуме бар КПСС ЦК Политбюро член, Украина КП ЦК Хьалхара секретарь П. Е. Шелест, КПСС ЦК Политбюро членалла вола кандидат, Украина Министрий Совета председатель В. В. Щербицкий, Украина ЦК КП Политбюро членаш, ВЛКСМ ЦК-и ЛКСМУ ЦК-и бюро членаш, партийни советски кулгалхой, сийлехьа къонахий.

Митинг йоьлла Украина ЛКСМ ЦК хьалхарча секретара А. С. Колтос.

ГIорданна чIоагIа детташ тIоараш а долаш, торжественно майда тIа йоахих Кегирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союза цIе байрах. Летчика-космонавта, Советски Союза Турпала Герман Титова ба йоаля из. Цунна улув ба Социалистически Къахьегама Турпал Целиноградски областа «Зерн» совхоза комбайнер Василий Скрыль а Киева гIишлошъяра треста бригадир Социалистически Къахьегама Турпал Анна Серая а. Майде тIа еналю кхыйкха байракхаш а революционни, тIемай, къахьегама сийлен символаш а.

Митинга къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро члена, Украина Коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхарча секретара П. Е. Шелеста.

ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара Е. М. Тяжельникова IадийIшар КПСС Центральни Комитетага дола Ерригсоюзни слета доакъашхой письмо. Митинга хиннараша, массаме раьза а волаш, чIоагIа хьиннар ай а дайка тIайийцар цу письмо текст.

Доазув йоацаш чIоагIа В. И. Ленини дукхавезарен цуьна тешаме хиларен белгалонна слета делегаташкара Ильича Мавзолей йолча венок оттаелга лаьрхIар. Из венок, Бронетранспортера тIа а оттаь, Москве кхоачаергья. Из гIоргья Полтаве, Харькове, Белгороде, Курске, Ореле, Туле гIолла чекх а йоалаш.

...Екаш я партийни гимн — «Интернационала». Майда тIа гIолла хозаш дек доахаш дела лоацнаш: «Коммунистически партена, цун деналерча штаба —Ленински Центральни Комитета — урaI», «Советски халкъа — турпалерча коммунизм хьелъечоа — сийлаIа», «Ленински комсомола— Коммунистически парте деналерча гIончена — сийлеI» «Даьй новкъа, карагIдуьлерий новкъе — коммунизма нердача котаеннашкаI»

Митинг йистеяьннеча тIемагIа кагирхой цIей деэдара сакъердамаш делаелар Украина столице.

КИЕВ, 9 сентябрь. (ТАСС). Тахан Киева Iаьккхай советски халкъа революционни, тIемай, къахьегама сийлен миттигаме гIолла яьча похода доакъашхой IV Ерригсоюзни слета байракх, Днепра берда йистерча чаьтарий городоке торжественно кийсбина дIаэттача из церемони чакхйоаккхилга Бреста, Москва, Ленинграда, Киева делегаташка деннадар. Слета байракх дIаеннай Ульяновски областа къоначa лерагIа лийннарашка.

Тахан кагийча нахаи мехкарашкен Iадика юкъаргья безаш хьашиий тIайийбеча Киева, Республике гIолла чакхбергба уж. Украина городашкен юрташкен СССР халкъий доттагIала кIира хургда.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизарга

ИСТОРЕ сийлахьа оагIув

Къоначa Шеча Эскара доакъошa 1918 шера 12 сентябрь кIайча чехехи кIайгвардейцеши мукъа-яьккхар Владимир Ильич Ленин ваь город Симбирск (хIанзара Ульяновск).

Симбирске юкъе котало аьккхарах Владимир Ильич Ленинга хоам беш шоаш яхьийтача телеграмма тIа цхьоалагIча эскара бIухоша яздаьд:

«Веза Владимир Ильич! Хьо ваь хьа город хьаьккхар — из хьа цхьан човн чIир лахар да, хIаьта шоллагIчун яр — Самара хургья!».

Дукха ха ялалехьа жоп кхаьчар: «Симбирск — се ваь са город — хьаьккхар эггара дарбанагIа, эггара дикагIа са човнаш ехкар да. Сай хьинар а ший а цIаккха а ца хиннача тайпара чIоагIа чIоагIдеча сайна хет сона. Шезсархой котало дабкъала юац аз, берригача къахьегамхой цIерагIа баркал оал цар мел лов халонаш бахьан долаш».

Башха-дика операци чакхъяьккхар талант йолча советски полководца М. А. Тухачевско командовани еш хиннача Малхбоалех фронта 1-ча революционни эскара доакъоша. Эггара хьалхара декхар Симбирск мукъайоаккхилга а долаш долча ший бIуний тIеца гIулакхаш дIадоладелар 1918 шера август бетта юккъе деза. Юкхъаница 1-ча эскара ерригача фронте чакхдоахаш дар уж. Дукхъал Симбирска тIаводача оагIорахьара наступлени еш яр Симбирски дивизи, цунна къулбехьен-гахьо тIом беш дар Инзенски дивизе доакъош, хIаьта Пензера Сызране болча машинаьккъа бIоахкала наступлени йора Пензенски дивизе. ПIе Симбирсках валар кхерам моастагIчо укхазахьа тIаьзаяв Казана юкхера ший резерваш. Юкъ-юкъе толам а боалаш латтар тIом. Симбирск цкъара хьаьккха гIоттарах хIама хиланзар.

Хьалийцача рубежашка дIачIоагI а деина, вай бIуваш кхы кье ца луш керда операци кийчъе долаелар город хьаьккхар дукха.

Симбирска наступлени йолаяра хьакъехьа поиказ делар 1918 шера 8 сентябре.

ЧIоагIгIа дукьалe йора кIайгвардейнаша. тIара юрт тIемана дикха йийзар. 10-гIа сентябрь чакхбоалалаш мара кхачанзар Курски полк кхача гIийртача рубежата. Кхоана 12-гIа сентябрь ба ахаш тхоесара вай артиллере Солдатски Слободера дов чудолатир города къилбаседа-малхбоалехи малхбузени йистошта. Юхьанца изз болаш дов юхадора моастагIчо, хIаьта цул тIехьагIа кхера а веина, сихха тIехьашка вувла ваьлар.

Города аьнка йолайир граждански тIема цIи хезача турпала Г. Гая (Бжишькянца) команда еш хиннача Симбирски дивизе доакъоша. 12 сентябре сатоссаш иа толамца чакхъаьлар. Дивизе доакъош городе чу а лийхха, къаьсткъаьста, яйза кIалхарйоала ца вхуйш йиса кIайчар подразделенеш хIалакье доладелар. Ди делкъийга кхаьчача хана боккъонца моастагIчох Iоц1енъаь яьинаэр город.

Операци толаме чакхйоаккхача декхха хIама карагIаьлар моастагIчоа ца а хайташ, къайлагIа, кIайгвардейски бIунанта флангера хIама тоэар дукха тIаззача Бурски полка. По зенал долаш говзен баь тIом моастагIчва дагадоалаш а город бахьан долаш лаьттача тIема хоадамбеш а хилар.

Симбирски штурм еча хана йоккхай трофеяш карaера. Волга аьрда оагIорахьарча берда тIа кхаччалца тIехьашка ваьлар моастагIа.

Город Симбирск мукъаяьккхаро керда тIема толамаш дахара бIухой дегаш уроттадир.

Волга аьрда оагIорахьара дикъа бахьан долаш баь тIом атта бацар. БIарчча дисача тIаь тIа гIолла Волгах бIуваш лехьалоахаш Iалаьмате хала дар. Мехкаьтта тIадода ши баржа тIаьна гаьна доаппаш спарадашна лотале аьттув баьлар моастагIчун. Сийрта боагача ала сердалонах шаьра бIаргагуча тIаьна тIахьежалеш гер детта атта дар. Цхьабакъа, Шеча Эскара доакъош, бIарг хьа а локъийташ еттаж пулеметаши йоккхий топаши йолдашехьа а, бронепоездага дов юха а лайташ, мийрра лехьа берда тIа даьлар. хIаьта 14 сентябрера Iуйре хьацIаоттадехьа моастагIчох Iоц1енйир еррига Заволжски район.

В. И. Ленина даьхе мукъаяьккхача дийнахьа деиз 50 шу дизар белгал а доакхаш, советски наха безбе боагIача тайпара безбу 1-ча революционни эскара сийлахьа тIемахой. Цар турпала гIулакх даим халкъа дегашка латтаргIа.

Яков ГОРЕЛИК,
тIема Iилмай кандидат, полковник.

(АПН).

ЛАКХБЕ КОММУНИСТИЙ БЕХКТОКХАМ

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМА ПАРТИЙНИ СОБРАНЕРА

Укх тIехьарча массеха шера тIехьаьсача предприятешта юкъе йолаш хьайоагIа Нохч-ГIалгIай шекар доаккха завод. Проектни мощностига завода болх дIаккхача хIаьз а гаьна да. Аьлча кхоачам ба дIадаьха шу 843 эзар тонна зе а деш коллективо чакхдаьккха хилар. Геттара лакха ба продукцега дIабода мах, шанах хIара сиеклa тоннах хьадала деза шекар 7,8 процент долча, довзар 5,6 процент мара дац. геттара лакха я къахьегама овсарле, эсала я къахьегама дисциплина а. Уж кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш эсала лех болх, паччахьалкхенна доккха зе ду. ДIалахача шера кхоачаиъьаза йисай паччахьалкхен план, кхы дикагIа дац завода гIулакхаш укх шера. Болх бе завод йолаеннача шин хIинагIа марттийн. профсоюзни организацеша, администраце дaь хIама дац соалка дийнна гIалаташ ца дувлийтара.

Завода гIулакхех шег лаьаш, кийслуш долча кхоачамбоацараша кIоаргга анализ еш, уж дIадахара наьккъаш лохаш дар укх деношка некара завода коммунистаща шоай отчетно-хоржама партийни собране даь къамаьлаш. Коммунистаща хьалхашка отчет яьча секретара С. Ю. Юсупова дукха дуцанзар предприяте болд тоaбара партийни организаце даьраш. Цу хьакъехьа дукха дувца хIама долаш вацар из. БIарччача шера цaн собрэни мара хиннац цу декхаште хетаь. Даь хIама дац коммунистий авангардни эзархIам, цар бехктокхам лакхбаро, пайда эцанза йола тоеxаш гучаяхара, коллектива болх дерттIа вIаштIехьбаьккхара.

Укх шера февраль бетта ремонта соцайир завод. Цхьабакъда, коммуниста, завода керттерча инженера Н. В. Витковски цун инженерно-технически болхлошa ремонтни балхаш тесса леладарах лаьрхIача хана чакддаланзар из гIулакх, хаинахьа дIаболабанзар укх шера заводе болх.

Тесса лелаьд партийни бюрос комсомола кулгалдара, парте мугIараш дикагIа болча болхлоех шерзара гIулакх, эсала хинна агитационно-массови болх. Дукхъал цхьа марксизма-ленинизма дардаш Iомаю школа хинна болх беш. цул совгIа кхы политически мероприятеш чакхъяхац. Заводе болх беш норхI бIаь согIа саг воллаше а 44 коммуниста 80 совгIа комсомолеца мара вац, коллектив керттерча даькье кагирхоех латташе а. Партбюроси цун секретареш кхетам баьара болх тесса лелабарах, дукха моттигаш нийсъенвай кагирхоша юкъе къахьегама дисциплина телхаеш, завода балха эулам даь.

МоллагIча предприяте керттердарех за квалифицировании болхлой кийчбара дош. Из болх дика вIаштIехьбаьккха хилча боахама гIулакхаш а дика хул. Уж тоъал ца хилар бахьан долаш дукха хало лелаю шекар доаккхача завода кулгалдоша. Завода тIоагIа эшаш ба машинисташ, киповцаш, электрикаш. Цхьабакъда, уж заводе кийчбара деш хIама дац, шоашта технически училищашта кийчбарга хьежаш багIа кулгалхой.

ЧIоагIа теркам тIабахийта дибцар коммунисташа заводе телефонни бувзам оттабара дош. — ХIанз чуэцаш латта шекара сиекла даим машинашца заводе хьатIаувэ, — аьлар собране къамаьл даьча сиекла дIайийча пункта начальника Джабраилов Яхье, — цхьан секунда балха тIера довла йиш хилац тха, хIаьта моллагIа хIама хатта е ха лелаш хилча балха тIера а ваьккха саг вахийта везаш хул завода управлене, цехе. Из бахьан долаш зеха дукха ха йов. Телефонни бувзам тхова сайна лехашта а эн. Из дош кертагIаьккхар собране коммунисташа КИП-а цеха мастера М. Махаева, машинаьккъа цеха начальника М. Дудаева, кхыбараша.

Пов. Джабраилова белгалдир квартираш ца хилар бахьан долаш дика, говза болхлой инженерно-технически образовани йола нах цхьаь сезонах болх а бий заводера дIаухаш хилар. Из чIоагIгIа зеше да, — аьлар цо, — цудухьа сихха къоастаде дезаш да специалисташ квартирашца Iалашбара дош.

Политпросвещене школа занятеш, — аьлар пропагандиста коммуниста Ю. Х. Белоусова, пайдана яц цар производственни хьинар, къахьегама овсарле, производства гIулакхашта бола коммунистий бехктокхам лакхбеш ца хилча. Керда хержача бюрос хаст-хаста собранешка довца еза коммунистий отчеташ, хIара коммуниста коммунистага ца мишта деш, болх мишта бу хатта деза.

Боахама экономикана дукха Iатхьаш дола кхоачамбоацараш да заводе. ТIа кхоачле йовцаш доаттаярах дукхахача маьле хьу яйнай, пийса пийла эцаш транспортах, мухь тIера Iобоассабечен тIаботтачен дукха машинаьккъа вагонаш доаттаю, иштта кхылдола кхоачамбоацараш да. Цу деррише продукцега дIадоадар лаккду.

Завод халача финансови хьала тIа хилар белгалдир коммуниста керттерча бухгалтера А. Е. Баличенкос. Поставщикаш болча долха деррига наькъаш тийдад вай, — аьлар цо, — сов дукха декхараш хьарчарах. Болхлошта алапи дIадала ха хьатIакхаьчача къаьстта хоалу из хало. ДIадаха шера 28 эзар сом производствана пайда боацаш дIадаьяйтад вай. Из Iалаьмате Iаьткъар завода экономикана. Фу дича тоалургда вай финансови хьал? Эггара хьалха массанахьа а къоексам боаржабе беза паччахьалкхен рузкъан кхом бара, продукцега дIадохар лохдара, продукци лечкъаерашта духьала. ДIалахача шера нормол совгIа 1000 тонн кIоря иззад ипгетиови тIоя, 5590 метр фильтрани ю гатея дIалахийтар заводе шекар доаккхаш. Укх шера а иштта зеха материал йоаж. Уж кхоачамбоацараш дIадаха деза. В. И. Ленина 100 шу дизара сийлеица наьъьдаккха кийчо яра еррига коллектив вагдагIъаьккха еза коммунисташ, йоахар къамаьлаш даьраза. Из болх чакхбаккха могаргдолаш я партийни организаци. Керттерча даькъе теркам тIабахийта беза кадраш къахержараш уж балха тIа дIаийсьлoш. Кагирхой кIезига йоакхо ю партийни организаце. Царна лаьрхIа цхьаккха мероприятеш чакхъяхац.

Керда хержача партийни бюрос хIара коммунистагара цIенкаштта хьадеха деза цо КПСС Устава хьалхашка оттадаь декхараш гIулакхаш кхоачашделга. Берригa иза тIабахийта беза завод тIехьаьсача предприятешта юкъе хургйоаца болх айбара.

Партийни отчетах йола резолюци тIайийцар собране, цул тIехьагIа керда партийни бюрош арахецача президуще дикала тIаьхьежам доаттабе комиссии хержар.

С. ШАДИЕВ.

ВЛКСМ 50 ШУ ДИЗАРГА

ПЕРМЬ. Свердлова цIерагIча мотораш деча заводе слесараш - сборщикашха болх беш ва Александр Пермяков. Из ва ший йоккха производственни культура йола, кхетам бола вай мехка хIанзарча хаварча болхлой класса викалех вола саг.

Александр Пермяков — сборочни цеха комсомольцийн кагирхойн къоабалнаь тIаййца тхьамада ва. ВЛКСМ 50 шу дизара цIерагIа йола предприятера эггара хьалхара кагирхой бригадаш хьа а цу цехе хинай. Комсомоле хьинаре болх барах ВЛКСМ ЦК грамота еннай Александр Пермяковна.

СУРТА ТIА: А. Пермяков (юккъерар) ший новкъосташца завода комсомола комитете ва.

Е. Загулова сурт.
ТАСС фотохроника.

Къахьегамо хоздаь вахар

Дика къахьег патилетка кхоалагIча шера Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза шурий-товарни ферме хьайбаш леладдераша. Къаьстта дика болх бу укказа доярката.

...Сихача Эса йисте уал ферма. Сатассалехьа дIаболалу болх, са доош мара балац йисте, IаЙ, ахкий, дегIа хихарах, лоа делхарах хьалбоала малх дояркаш ферме болаш боал.

ЦIи хеза я ферми доярка Фродова Хамсат. Колхоз вIашагIъехлача дийнахь дехэ бу цо укх ферме болх. Дукха ха яр цунна из гIулакх деза. Юхьаница нийслуча халонаша кор оакхийташ а ма хулий балхах. Бакъда, уж халонаш эшайир цо. Массанел хьалхагIа балха хьа а яйя, ший групперча доаханва гонахъа кхестаи цар доакъар мишта дугъ хьажаш хулар Хамсат.

Ха дIайодар. Шийна ца хоар хыча доярканша дIахоаттар цо, иштта ший говзал лакхйора доярка. Юххера а Хамсат хержа Нохч-ГIалгIай АССР Лаккехьарча Совета депутаталла — зехьа довилар хьийга къа, хаб ца яр, сатассалехьа ферме хьавхар.

ХIана 16 ерт ба Хамсата гIулакх деш. Укх шера бархI бетта хIара Iаттагара 1550 килограми шура яьккхай цо, шера план 1350 килограмм мара йоацача. ХIара Iаттагара укх шера 1600 килограмм шура яккха аьнна ше тIайийца социалистически декхар тIехьхоначаще дерхI хьалха латтача доярка.

С. ШАДИЕВ.

ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕШАРА — ДУКХАГIА ТЕРКО

Наьсарни районни партийни организаце партийни дешара система вIашагIъелла яьнай. КПСС райкома бюрос чIоагIгIъяьй пропагандистски кадраш, парте райкома политически дешара кабинето дешара планаши занятей расписаниеши оттаьяй партийни дешара ерригача звеньяшта.

1968—1969 дешара шера районна партийни политически дешара системе болх беш хургья 5 юххьанцара политически школа; партийно-боахама актива районни школа. 15 теоретически семинар. Партийни дешара цу програма звеньяшка дешаш хургва 621 саг. цу ваькъе 424 коммунист. Цул совгIа районе болх беш хургья кхалинхаца популярни занятеш ю борхI школа.

ЧIоагIгIа уйла тIалхийтар пропагандистски кадраш харжара. Партийни дешара школашка а семинарашка а, хIаьта иштта кхалкхаь лаьрхIача популярни занятей школашка а болх беш хургва 47 пропагандист. Царех 42 лаккхера образовани йолаш ва, 43 — коммунист. ДукхагIа болча пропагандистий тоъал йоккха пропагандистски балха опыт я. 13 саг юкъе а волаш методически совет вIашагIъеллай КПСС райкома политически дешара кабинете. Цунна юкъе ба партийни болхлойн опыт йола пропагандисташ. Методически совета юкъейоагIаш я комсомольски политически дешара секци.

Дешара шу дIадоладалалехьа парте обкома политически дешара ШагIа вIашагIъеккача семинарски занятешка бохийт районера дукхъа пропагандисташ. Дешара шера пропагандисташна каст-каста семинараш е лаьрхIад парте райкоме. Керттерча даькъе методически лостам болаш хургья семинараш.

Пропагандистски кадраш кийчъяр духьа укх шера парте районе вIашагIъеллай марксистско-ленински философи Iомаю теоретически семинар. Цо шин шера болх бергба. ТIехьагIа марксизма-ленинизма дардий школашка философе пропагандисташа болх бергба цу семинаре дешна баьгIараша.

Партийни дешара система чакхдаьлииача дешара шере новкъостал даьд марксистско-ленински теорецара коммунистийн парте боацача активистийн безам совбаккхара. Политически школашкеи семинарашкеи хиннача итогови занятеша хьахьекхар, цига дешаш хиннача дукхагIбараша программни материал ю ца Iомаяь хилар.

Цунна цхьана, дIадахача дешара шера тоъал доккхий кхоачамбоацараш хиннад. Цхьаццаболча школашкеи семинарашкеи дерттIа болх баьбац. ДукхагIча хана лохача организационни идейно-теоретически боараме яь цига занятеш, кхьметтех занятеш юкъагIйоахаш а хиннай моттигаш. Партийни организацеша тIахьожам мела доаттабар бахьан долаш деша багIача дуккхачар политически дешар теркалаьлаш, касткаста занятешта тIера бийнаб. Iомаеш йола материал кхетара дерттIа болх баьбац. Деша баьгIарех дукха хинаб дешара литератураца Iалашбанза. Цхьаболча школашта дерттIа болх бара еша хьалаш хилийталац.

Кхоачамбоацараш кхы а дукхагIа хилийтад комсомольски политически дешар вIашагIдоалача. Дукхахача партийни организацеша теркалаьлац комсомольцийн кагирхойн политически дешар.

Оала тхоашта хьалхашка декхар оттадаьд кердача дешара шера цу тайпара кхоачамбоацараш ца хилийта. Из вIаштIехьдаргдац, хIара юххьанцарча партийни организаце коммунистий, комсомольций, парте йоацача актива марксистско-ленински образоване уйла еш; цу балха доархIаметIарчи участкаша даим, хоадамбоалаш, хан-хаьнахьа кулгалдеш хилча мара.

Партийни организацеш декхарийла я дешара шу дола а далалехьа хIара школа а, хIара семинара а дерттIа болх берббола хьалаш вIаштIехьдахара йоакхо е. Школийи семинарийи занятеш хургйолча помещенешка кхоачамбола хила еза исходлани тIаьлаши. ХIара дешархо паргIатта йоазув де йиш хургйолаш нгзола хьалхашка вагIаргволаш вIаштIехьдаккха деза гIулакх. Цу помещенешка хьалъоакха хила деза политически экономически карташ, диаграммаш, кхьйола гойтара моггIеш, хIаьта иштта занятей дешара планаш а расписанеш а. Партийни организацеша лаьза даргдоацар де деза школашкеи семинарашкеи деша мел ухарашта дешара литература хилийтара. Дагадоаххарг1а аьлча, цу тайпара литература шортта долаш за тхьикашкеи партийни библиотекеи.

ХIанз юххьанцарча партийни организацей декхар да комсомольски политически дешар вIаштIехьдалашда дисача моттигашка из болх боккъонца дIачакхбаьккхара комсомольски организацешта дикка а хоадамбоалаш а новкъостал де.

Дешара шу доладелча дена партийни организацеша даим тIахьожам доаттабе беза партийни комсомольски дешара хIара звеной балха, лакхача организационни идейно-теоретически боараме занятеш чакхъяьлга вIаштIехьдаккха деза. Партийни дешара дешаш юкъ-юкъе дувца ухьтаде деза партийни собранешкеи партбюро заседанешкеи.

Партийни организацеш декхаройла я хIара коммуниста шоаш тIа дилла гIулакх цунгара лиэга хьадеза. хIара коммунисто КПСС Устаьо дIадехараш нийсса кхоачашдергйола, марксистско-ленински хьекали КПСС истори цхьаддаш а кIоаргга а Iомадергдола, ший политически сабетах, ший теоретически идейно-политически боарам лакхбергбола гIулакх вIаштIехьдаьккха тIерта.

Н. СМИРНОВ.
КПСС Наьсарни райкома пропаганди агитацеи отдела заведующе заместитель.

ХЬИНАР ЛАЬГIЛАЦ

Пятилетка кхоалагIча шера план 25 декабрь тIакхачалехьа кхоачашье аьнна дош деннах тха Грозненски слюдяной фабрика коллективо. ткоай дош гIулакхаш ца чIоагIду оаха. Продукцеи реализаци яра бархI бетта план 105,5 процент кхоачашъяьй фабрика, иллапал совгIа арахийцай массех эзар сома маьха продукци. Къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхарах, балха юкъе керда техника йоалларах къахьегама овсарле укх шера 16 процент лакхъеннай.

Хоаш малара республика массеха районе болх беш я фабрика филиалаш. цар коллективаншта юкъе В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна хетаь социалистически яь дел. яхье аьннача коллективашта дукха дикадараш карагIдува. Къаьстта дика толамаш даьхад Веданарча Л. В. Бачагаева керте латтача филиало. Дика къахьегарца белгалъяьннай укха ха С. Товсултановас кулгаллу бригада, хIара бетта нормаш 140—145 процент кхоачашъю хьалха латтача бригада коллективо.

Массеха дош ала деза Грознерча № 1 йолча цехах а, из цех Старопромысловски районе керда хьалаьча помещене я. Указза яхье оахадаш хьалха латт С. Блохинас кулгаллу бригада.

1968 шу чакхдоалаш тха фабрика кердача помещене болх бе йолалургья. цу гIулакхо арахецача продукце боарам лаккхбе вIаштIехьдоалийтаргда.

Н. БАСОВА,
слюдяной фабрика плановни отдела начальник.

ГАЗЕТАШТЕИ ЖУРНАЛАШТЕИ ЯЗЛЕ

Тайп-тайпарча къамех вола 39 эзар саг ваха йоккха район я тха [illegible].

Шерагара шерага айлуш йоагIа района колхозий, совхозий экономика, цунца цхьана лаккху наьха материальни таро а. Цудухьа тамаш е йиш йолаш дац шерагара шерага районе кепайоазон изданеш наха дукхагIа хоатташ хилар.

Района юххьанцарча партийни организацеша дика терко ю центральни моттигерен изданеш наха юкъе дIайоаржаяра, цу хьакъехьа бувзача отделеней болхлошта эшаш доза новкъостал ду. Ерригача нах бахача пункташка даим аракалача кепайоазон изданешта пропаганда яра советаш вIашагIъеккай. Цар балха керте латт партийни организацеш из болх чакхбаьккха бахийта коммунисташ. Уж тайпа Советаш 42 я тха районе болх беш. ДукхагIа йолча Советаша дика кхоачацбу наха юкъера агитационни болх. Дукха дувца йиш я цу хьакъехьа Ново-Щедринская яхача станица Совето беча балхах. Совета керте латт юкъерча школа директор коммунист К. Н. Шаповалова. Ийс саг юкъевоагIа Совета. Уж ба станица партийни, комсомольски, профсоюзни организацей викалаш, библиотека болхлой, колхоза бригадираш.

Ново-Щедринская яхача станице кердача 1969 шера кепайоазон изданешта кулг яздайтара кампани дIайолаера еча кийчонна керте латт Совет. Совета членаш кхай тIарча бригадашка, фермашка къахьегаш йолча болхлошна къамаьл деш чакхбаьннаб. колхоза хIара участка кепайоазон изданей общественни распространителаш тIачIоагIбаьб. Дукха ха болцаш «Коминтерн» яхача колхоза парткомо ший бюро заседане лаьцнгIаш укх шера нахага журналаш, газеташ яздайтара Совето чакхбаьккхача балхах лаьцна йолча отчетага.

ДикагIчарех я Червленная яхача станицера коммунист, парткома член В. А. Марвев керте лаьтта Совет а. Совета инициативах общественни распространителий йоккха сеть вIашагIъелла станице. Къаьстта терко ю партийни комитето станицана гаьна уьхача фермашка болх беча жа Iуьшка газеташ журналаш яздайтара. Укх шера станице вахача хIора шолагIа саго газеташ яздайтина вIаштIехьдаьккхад.

Укх тIехьарча массеха шера кепайоазон изданеш наха юкъе дика дIа-хьа йоаржаярца белгалбаьнна ба станице бала коммунисташ Н. Д. Андрюнькин, Г. И. Андрюнькина, В. Х. Харакоева. Шоашта тIабилла общественни болх мел бехктокхаме ба ха а ховш дIенкашта теркам тIабохкийташ белабу цар. Царех хIаране 250 саг колхозхочун, белхлочун, гIудакхерча сагoн газеташта кулг яздайтара гIулакх вIаштIехьдаьккхад.

Белгальаьккха мегаргйолаш я цу хьакъехьа Шелковскейн Каргалински юкъерча школай хьехархоша Л. И. Музыкантовай Н. М. Андрейченков керте лаьттача Советий балха опыт. Дукха ха я цар тIадоагIача шера яздергйолча журналашта, газеташта агитмассови болх дIаболабаь. Кепайоазон изданей каталогаш наха дIа а йовзийташ цар новкъостал ду подписчика цун хьаштдола, сакъердаме хургдола журнал е газет хьахержа. Из бахьан долаш царна кардагIдоал хIара сагага массеха кепайоазон изданена кулг яздайта.

Кепайоазон изданеш дикагIа наха юкъе дIа-хьа йоаржаяра беча агитационни балха партийни организацеша теркам тIабохийт гойтара агитацеца, рекламаш кийчъяра гIулакха. Станице, колхоза бригадашка подписка дIайоланларах къахьегамхоша хоам беш йола рекламни щиташ оттаьй. Подписка районе дIайолаяра дош КПСС райкома бюро а дийцад района ерригача юххьанцарча партийни организацей секретараш юкъе а болаш. ЦIаккха ца хиннача тайпара района къахьегамхоша юкъе кепайоазон изданеш дIа-хьа йоаржаяра гIулакх айде аьнна декхараш оттадаьд партийни организацешта хьалхашка.

«Путь к коммунизму» яхача колхоза коммунистаща дош деннад кепайоазон изданеш наха юкъе дIа-хьа йоаржаяра кампане станица беррига нах юкъеоаш, хIара 1000 сагага бархI бIаь издани дIакхачайташ из доархIаме гIулакх чакхдаккха.

Укх бетта дIайоллеинай кепайоазон изданешта кулг ядара кампани. Из доархIаме гIулакх шоашта хьатIалаьцача коммунисташ хьинаре дIаболабаьб агитационни болх. Иттаж советаш, общественни распространителаш, бувзама отделеней болхлой ба царна новкъостал деш. КПСС райкоме цу гIулакха даим тIахьожам доаттабе лаьрхIад.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской райкома секретарь.

КИЙЧО ЕШ БА

Укх деношка партийнии, комсомольски, политически дешара школаши кружокаши вIашагIъехка даьлар тхо. Цу деша дика къахьийгар тха района юххьанцарча партийни организацеша. Занятеш дIайолае кийча ба пропагандисташ. Политически дешара кружокаши школаши вIашагIъехкача хана хIара коммунист, комсомолец, парте воацар теркалдеш шоай торонашка хьежай юххьанцара партийни организацеш.

Укх шера политически дешара системе 43 марксизма-ленинизма дардаш Iомаю школа хургья районе болх беш. Царех 2 юххьанца ший болх дIаболабеш мара яц. 29 школа шоллагIча шерен. 12 дилагIча шерен болх беш я. Укх шера къаьстта теркам тIабахийта Iомаергья вай баьччa, хаям лхаргйола, В. И. Ленина идеяш. Цун биографи Iомаеш массеха школа хургья.

Образовани кIезига йолча коммунисташта лаьрхIа юххьанцарча партийни организацешка КПСС истори Iомадергдола 12 школа вIашагIъеллай. Цига лаьрххIа оттаяьча планах парте истори В. И. Ленина произведенеши Iомаергья цар.

Шоай доIаме марксизма-ленинизма дарда Iомаергйолаш школашка 25 семинар вIашагIъеллай. царех 6 философехи, 5 Iилман атеизмахи, 10 Iилман коммунизмахи хургья. Школашкеи, кружокашкеи, семинарски группашкеи деша багIаргболча наьха кандидатураш партийни собранешка йийца чIоагIъяьй.

Къаьстта терко аьй укх шера партийни организацеша комсомольски политпросвещене система вIашагIйолларан пропаганда массови формашкеи.

Комсомольски организацешка 32 тайп-тайпара кружокаш вIашагIъехкай. Цар занятешта кулгалдеча пропагандисташта юкъе 22 коммунист ва.

Предприятешкен учреждененкен партийни профсоюзни организацешка кулгаш а деш коммунистически къахьегамей къахьегама социалистически дисциплинан 60 школа вIашагIтехай. Цу массови формашка новкъостал дергда къахьегамхошта В. И. Ленина вахари цун къахьегама викъи къахьегамахи бытехи йола цун теории кIоаргагIа йовза.

ШоллагIа дешара шу хIалоладергда укх шера партийно-боахама активо.

Партийни комсомольски системай политически дешара кулгалдераш керттерча даькъе лаккхера образовани пропагандистски балха опыт йоккха йолеш нах ба.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара кийчо еш, партийни организацеш декхарийла я ленински теоретически тIехьаленна еш йола пропаганда чIоагIъе. ХIанз къаьстта боккхача доархIаме да из гIулакх. Цудухьа, из дош тербал а деш КПСС горкома политпросвещене кабинето шоай доашгIа марксизма-ленинизма дарх Iомаерашта лаьрхIа ленинизма актуальни дешашта хетаь теоретически читательски конференцеш чакхъяхара мероприятеш белгалъяьй бIарччача дешара шера. ХIаьта юххьанцарчен викъерчен звеной лалуврIархоша хьалхае оттаяьча дешара планахи програмахи Iомаергья В. И. Ленина произведенеш.

Кердача дешара шера кийче еча къаьстта кагирхой йоакхо е еза партийни организацеша. Пропагандистски балха опыти, знанеш кIоаргга йолаши, ше хувцар вахарна айхха дувза ховши хила веза комсомольски политпросвещене школайи кружокийи хIара пропагандист. Тхо долча промышленни предприятешкеи, учреждененкеи иштта хержа ба уж. Комсомола 50 шу дуза да вай мехка исторически эзархIаш болаш да. Идеологически а политически а, дегIабоалабаь чIоагIбаь кагирхой цу денна накъабаьтар керттера декхар да пропагандиста.

Н. БОЙКО.
КПСС МалгIабина горкома политпросвещене кабинета заведующи.

КЕРДА ПРОДУКЦИ

Шоллагlчу сентябре керда продукци арахеца кийчо е йолалуй. Массеха ди даьлча кхаьнаьхла болоньях плащаш арахеца йоллергья Грозненски швейни объединение фирменни знак тlа а латташ торговий сете йоагlаргья уж. Хlаьта уж миштай йиерашх ярга.

Хlамаш тегача 6-ча цеха коллективо дукха ха яьккхар кlалах кхалинаьха кочамаш еш. Хlанз керда сезонни продукци — болоньях кlадах а кхалнаьха плащаш арахеца кийчауш а ю. Хlаьта уж бахача нaха чlоагlа хоаттащ йолга вайна хоьш ма дий.

Цар серийни производство йолалале хьалхагlа, уж тайпа плащаш хьахра йоккха опыт lоальча Нальчикски швейни фирме хинвай технологий, лаборантий, инженерий, мастерий, кхыча йолхлой группа. Вай викалаш плащаш хьахра ерригача процессах документацега хьежаб, уж тогача нехашка хиннаб, цхьаьна, шишша плаш шоаш а тийгай. Лоацца аьлча, пайдана мел дола хlаьа лоалахошкара хьаьца хьежаб.

Юххера а кlежъяха болабелар болх. Экспериментальни цехо шlа яьча санна сиха кийчъеш латт декалаш. Цу халача гlулакха юкъеэзай ерриге а хlана ма аьнна йола коллектив. Дукха доакъош, долаш, чоалхане барзакъа ма дий из. Хlанз арахеца кийчъераш дерригача бусеамегlа йола плащаш еш а, гlулакхаш дукха да.

Яхлагlча цеха мастера а экспериментальни цеха партникха а агрегатаца бокъоцца хьаеш и моделаш. Плащаш ю болоньях кlада дукха дика хlамаш доахкаш а тогача хана чlоагlа чоалхане а да. Из дувж, зула дулара тlера да, къаьстта а вlашкалулдача моттигашка. Цкъан шоазен юха хьаьаста lамзар дlатlатийта ихьешамм плаща lерждаш, цун йистош йийса, хьовзамза хилийтара.

Цу шкъа плащаш хьае юхьанцера заказ оlашагlтохаш кийчон цехи болоньях кlадх тайп-тайпара беса долаш хиларах ошшаш дола тьеш чопилгаш дохаш lалашон отделе яр. Керда продукци арахеца кийчъара кlезига къахьийгадаш барбкъаш доахача цеха болхлоша а. Долла хlама сихха за дезаш хиннале а, кийчо яра оттаь хинна ханаш геттара лоаца яр. Хlаьта а, тах бlубенка ба, къахьега белам боагlа керда продукци грозненцашта чlоагlа оашагlа хоьш хилараx.

И. ЦЫГАННОВ,
швейни объединенен корттера экономист.

Чархаш тlара телеательe

Телевизорашти радиоприемникаштен ремонт еча дlа-са лелача мастерской юкъанцара парти арахийцай Алма-Атински опытно-механически заводо. Стационарни телеательеш йоацча, гаьна ялача районашта лаьрхlа я уж.

«Газ-66» яхача автомашина массе тlа кийчъаьча цу мастерскеца цазадаш бlарччача шера накъьаш дергда. Йис метр йолча телескопически антенна йиш хулийт ретрансляторашкарех телевизионни центошкарех бlаь а кхы дукхагlа а километраш гаьна ялача юрташкен аьлашкен йола телевизораш токкийга а царна ремонт ега а чакхдаха.

Чархаш тlара телеательеш укх шера Казахстана ерригача областашка лела яргья.

(ТАСС-в корр.).

ХьатIадоагIача шера хьувкъама — хIанзза а йоанхо

ГОРОХ ТІАХИННА ЛАЬТТА ХЬАЬНА ХУЛ

Ялат дукхагlа даккха аьна юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдулургда республике керттера культура лоархlаш долча гураьха дувча кlин хьувкъам лакхбара наькъаца.

Ялат хьувкъадергдолчеи аьсамдоаккхаргдолчеи гlулакхех цаl да из дlадувргдола лаьтта хьаьндергдола культура хьалхагlа дlайийна хилийтар. Республика сортоучасткай балха опыто хьахьекхар, гураьха кlа дlадувргдола лаьтта хьаьндара эгтара дикагlа йола культура горох хилар.

Шийгонашта юхье чlенаний хьисапе бактераш йолаш йолча горохо фецара мукъа азот чу а уваш, белокий хьисапе lоаду из. Горох чу а ийца, лаьтта оахача хана уж чlоанакаш lолег цу тайпара азот лаьттах дlа а увш, цун берхат алсамдоал. Горох чуйцача лаьттанца 90 килограммага кхаччалца азот дус аьна хеташ да. Кlаьта из хул 20 тоннага кхаччалца кхо диллара нийсса.

Цул совгlа, хьайбай продуктивность лакхъяра чlоагlа оашш йола растительни белок а йоала горохах. Горохах йоалх 35 процентага кхаччалца белок, 1,6 процент хьоанал, 54 процент крахмал, 4 процент тайп-тайпара минералаш, гореца буртигех йоахк А, В₁, В₂, С витаминаш.

Республика сортоучасткашка горох тlахиннача лаьтта дlадийнача гураьх дувча кlин хьувкъам кхьйола культураш тlахиннача лаьттацкарчуи 5,3 центнерагара 9,7 центнерага кхаччалца лакхагlа хилар (цхьан гектара тlара лорхlаш). Гудермесски сортоучастке горох тlахиннача лаьтта дlадийна гураьха дув кlа миnта хьувкъ хьожаш тохкам бича гучадьннад, цу лаьтташкара хlара гектара тlара 45,1 центнер, ялатийна лаьрхlа дlайийна хьамкlаш тlахиннача лаьтташкара — 35,7 центнер кlи йоалаш хилар. Сунженски сортоучастке горох тlахиннача лаьтташка дlадийнача гураьха дувча кlин хlара гектара тlара 53,3 центнер яьннай, ялатийна лаьрхlа хьажкlаш хlайийна хиннача лаьттай хlара гектара тlара 47,8 центнер кlи яьннай. Урус-Мартановски сортоучастке а нитта: горох тlахиннача лаьттаьнга дlадийнача кlин — 42,8 центнер, ялатийна лаьрхlа дlайийна хьажкlаш тlахиннача лаьтташка дlадийнача кlин — 33,1 центнер; Грозненски сортоучастке горох тlахиннача лаьтташка дlадийнача кlин хlара гектара тlара — 37,7 центнер, хlаьта гураьха дув кlа тlахиннача лаьтташка дlадийнача кlин хlара гектара тlара 32,5 центнер.

Производственни хьалашка горох тlахиннача лаьтта дlадийнача гураьха дувча кlин тlакхетеш бола хьувкъам дукхагlа хулуш хул.

Грозненски района 1-ча Мая цlерагlча колхозе горох тlахиннача лаьтташка 1967 шера дlадийнача кlин хlара гектара тlара 36,0 центнер яьннай, хlаьта кlа тlахиннача лаьтта дlадийнача кlин 15,3 центнер мара яьннац.

Грозненски совхозе горох тlахиннача лаьтта дlадийнача кlин хlара гектара тlара 32,1 центнер яьннай, кlаьта вен тlахиннача лаьтта дlадийнача кlин — 12,7 центнер. «Староюртовский» совхозе горох тlахиннача лаьтта дlадийнача кlин хlара гектара тlара 22,0 центнер яьннай, хlаьта вlаштта кхаь шера кlа душ лелаьча лаьтташка дlадийнача кlин хlара гектара тlара яьннарац ерригаш а 9,6 центнер мара.

Цхьабакъда, гураьха дув кlа дlадувча лаьтта хьалхагlа дlайийна кlал хиннар моллагlа культура яле а цхьаболчарна лоа хетац. Республика боахамашка гураьха дув кlа тlадолча лаьтташка нийсача горохо дlалоацар 8 процент мара дац, хlаьта Наьсарен llаьлен ярш санна йолча районашка дlадийнача кlина нийсйча — 1,8—2,9 процент. Сунженски — 8 процент. Грозненски — 14,7. Урус-Мартана — 16,7 процент.

Горох кlешта дlаяр чуйцача хана халеи хьувкъам лохеи болаш хиларна дувзадена да ахаш бехкаоцуьхa гlертар нийса дац. Горох шийхаьнахьеи цlенеи чуйцача хlара гектара тlара цlенача буртигий 13,6—18,6 центнер йоалх; сортоучасткашка хlара гектара тlара бола гороха хьувкъам 18,3—24,4 центнерага дlакхоач. Горох чузацарга хlабаха лоадамбоаццаш бола мах хийца юханеттоотт горох тlахиннача лаьтта дlадийнача гураьха дувча кlин хьувкъам лакхбарца.

Горох чуйцачул тlехьагlа гураьха дув ялатах дlаде лаьтта шийханнаьха нийсде йеш. Горох чуйна хьалона тlехьа дуцеш е, дукхагlа йола удобренеш тоеса, лаьтта аха деза. Гураьха дув ялаташ дlаде йелалелца йолча хана оасарах хlана тlалоацаш цlенеи пайдадаьккхаш лоаттаде деза кхa, ханназа культураш а ен, цкхаш а доахаш.

Хlара хьажа дикагlа йолча хамашка, балхаш къаьстта дика а деш, дlаде йеш гураьха дув кlа.

Дукха хьувкъам лакхбара пайдагlа йола культураш тlахиннача лаьтташка дlадера чотах гураьха дувча кlин хьувкъам шолла дукхагlа лакхбе йиш а республика боахамашка.

М. ЗАГОРСКАЯ.

г. Грозный.

ЦIендаь а кийчдаь а баьннаб

Ба бола ялаташ чуйна даьнна дукха ха я.

Юххера лаьрхlача хlара гектара тlара районе чудера 20,8 центнер ка бола ялат. Совхоза чуденачул дукхагlа да из.

Цхьадолча боахамаша даьха толамаш кхы а дикагlа да. Масала, «Гудермесский» совхоза къахьегамхоша хьалха цlенаха на хиннача тайпара лакха хьувкъам кхебир. Совхоза чул 4—5 центнер тlех дар цар укх шера хlара гектара тlара чудена ялат. Из гектара тlара 20,3 центнерага дlаккхьчар. Тlаккха «Октября 40», «Кавказ» яхача колхозий кхашка кхы а дикагlа хьийкъаь да бола ялаташ.

Цар даьха толамаш дукхача даьхье дилача фух тийна дар. Боахама кулгалхоша на кlана дика кхетадаьлга гуш за. Цулуха укх шера а цу гlулакха леттlа терко еш ба укказа. Укх гураьха, дlадув фу дулхьал цхьоалагlча классах хилийта лаьрхlад гудермесцаша.

Хлашкара ялат чуйна баьннабацар «Гудермесский» совхоэра мукх бахьаш тха лабораторе автоматически яьхача хана. Цу чахьло дика хьахьоах мел лоархlаме хет цу боахама коллектива фу lалашдора гlулакх. Цхьа хьувкъам чуцача делашка дено хургбоачо шоллагlчул терко е баьнниiга да из. Гlулакх ишта латта а деза.

Кlана цу боахама складашка 3400 центнер фуна лаьрхlа кlа за планах ошар 2531 центнер чара доанача. Цу дерригие кондица боарам — цхьоалагlа класс. Ишта кийчбаь фуна лаьрхlа мукх а ба боахаме. Цох диъалагlча даьккъагара дlа мел яйккхар цхьоалагlча класса фу да.

Леттlа терко еш ба фу lалашдара «Октября 40 шу» яхача колхозе а. Цу боахама воккхагlа волча агронома Муцаев Азнана фу lалашдеча баьхкача наьха къахьегам боагlача беса вlашнlехьбаккхарах ханахьа чакхбалар из болх. Хlана царга за 5500 центнер фуна лаьрхlа кlа. Из планахчул 247 центнер совгlа да. Дукха за ян укказа фуна лаьрхlа боцха дика помещенеш хьалъяь.

Ишта дика латт фу lалашдара гlулакх «Кавказ» яхача колхозе а.

Тха района колхозаши совхозаши хlанз гураьха дlадера 28664 центнер фу кийчде дезаш бар, хlаьта цар шоай складашка чутессар кхы а зукхагlа да. Цох цхьоалагlча класса боараме кхоачадаьр 23 эзар центнер совгlа да. Цу тайпара дика фу хьалха цlанкха дlадийналац района кхашка. Цунга хьежжа хургба-из кхебергбола хьувкъам а.

Дика фу кийчдар цхьа гlулакх да, цхьабакъда из лоаттадеча хана лаьма дика гlулакх ба деза цунна. Из вlаштlехьалац фу чутесса лаьрхlа складаш ца хилча. Из «Дружба» совхоза кулгалхошта лоаргlаш за. Цу боахама мел йолча отделенешка тишьеннача, дlамигача складашка лоаттаду фу. Из бохьан долаш йоагlаш йола обработка е. Фуна эша гlулакх де карагlалац бар. Цудуха дикагlа дар цар шоай централни усадьбе боккха цхьа склад хьалйоре. Тlаккха фуна лаьрхlа хьажкlа чутесса вlалла помещени а яц цар.

Цу гlулакха оша хьалаш дац «Гудермесский» совхозе а. Цар йола тиша цхьа склад тоъаш яц.

Гураьха дув ялат дlаде деза за хьатlаттай. Укх деношка складаш тlехьа а йийза кхашка арааргlболча агрегаташа дика фу дlатособорда хlана кийчдаь латтача лаьтта.

М. ТОЛОЧКО.
Гудермесски контрольно-фуна лабораторе заведующи.

ДІАДЕ КІА ЛАХА ДЕЗАШ БА

10—15 ди даьлча гураьха дув кlа дlаде долалу тха Наьсарен районе. Дувна дезаш лап из мел бехктонхаме, лоархlаме да. Из хlера ахаркоча хоа.

Укх шера гураьха дувча кlино дlалоацаргда 12 эзар гектар гаргга лаьтта — дlалахача шерачул дукха дукхагlа. Цу лаьтта дlаде тхона еш 21500 центнер фу. Из долаш да. Вахьа, цул дикал лакхьара. Цу дикагlа хьувкъаргдолча тайпара кийчдара кlезига хlана хьал тха цхьаболча боахамашка.

Кхьча боахамашкарчул дикагlа латт гlулакх укх шера «Экажевский» совхозе (корттера агроном нов. Албогачиев). Цlаккха а кийчдаьнаш укказа фу укх шера санна теркам тlабахийта.

Кхашка ялаташ чуна лелалуше а дикагlа дар хьа а хоршаш кlа цlенье, дикьадо болабелар укказа. Цулуха укх деношка тхо хьежача цох дакхха гlалат нилизар. Совхоза дlаде деза дерригa 6500 центнер фу 1—2-гlча классах да. Тоаш болаш оаш йиш а: фуга лелачаь тlадагlача шера цу боалае хьувкъам дика хургба.

Ший ханнаьха еррагlа баьннаб цу гlулакха «Назрановский» совхозе а. Фуна лаьрхlа хьалерза дикагlа дола кlа кхай тlара доагllаше а доккадир, кlенир цу саьлтте. Цулуха ший дикад йоа ца еш укх ханага хьаккхьаьнад из. Бакъда, из юххера а дlаде шара ца дезаш цlенду «ВИМ» яха машинаш ца тоъараз кlезига тlехьбаьннаб из болх. Хlаьта а хlана «Экажевский» совхоэра. Грознера уж машинаш хьа а сиа сихха чакхдаккхаш латт из. Массехк дийнахь кийча хургда укхазара 5000 центнер кlан 1250 центнер мукхи.

Хlаьта а районе массанаьха а лелап уж гlулакхаш шиета. «Пансеский» совхозе (директор нов. Гаадиев, керттера агроном нов. Акмазов) мела хиннаб дlадув фу кийчдара. Дукха ха ян парна ю дагадеха. Дlаде дезача 3500 центнер кlих 1-чи II-чи классаш зар 2500 центнер мара яц. Вон 1000 центнер хlанзчул тlехьагlа кийчде дезаш да.

2500 центнер мукх цкъа мара цlенбаьбац. Укх деношка моллагlа ца цlенбе кийчауш бар укказа.

Кlезиг - дукха ший балхах кхетача саго дерган «Октября 40 шу» совхозе лаьр. Укхаза директор, керттера агроном институташ цхьа специалисташ ба. Цул совгlа ялат чуцача хана дукхагlа йола за цу совхозе нькхай юртбоахама управлене керттерча агронома нов. Аушева а.

Бакъда дlадувча фуна уйла тlайохийтам цхьаккха а хиннац. Цулуха хlана хьагу сурт а дац хоа. Укхаза дlаде дезача 8000 центнер кlих 6250 центнер кондиц боарамах доацаш бар 1-ча сентябре. 1250 центнер кlа, хьалтlадергдоахаш да. Совхоза специалистанте хlанз а лабораторе анализ йтоац шоай дlаде ьмна хьакъоасталаьча фуна, кlа цlенаьдац.

Доацца аьлча хlанзчул тlехьагlа дlаде кlа лаха а ца кийчде а дезаш я совхоза.

Цу гlулакхаша хьахьокх районе дlаде фу кийчдара гlулакх эсала латташ хилар.

Н. ФИСЕНКО,
фуна лабораторе заведующи.

МОЛДАВСКИ ССР. Бедх бе йолаенай шийтта эзар хьакха чуоттаьь кхабара йола Рышкански колхозашта юкъерча пункта хьалхара яргlа. Из ерриге а хьалхаь яьлча хlара шера 36 эзар хьайба чуоттадаь ахоабергда уккава. Фермерча дерригача балхашта механизаци яьй. Центнер дукхагlа дlалодар 68 сомал тlехдалац.

Юхьанцара парти пхи эзар хьакха заготовительни пункташка дlахьийтай.

Сурта тlа: хьакхарч корттамукъа дlахийца лелийта площадке.

Е. Дрейзинера сурт.
ТАСС фотохроника.

БОККХА НИЗ ЙОЛА ФУЧИКА ДОШ

СССР-е НЕПАТЕХА АРАДАЬННАД

25 шу хьалха, гестаповски набахта вайнав Чехословаке къамаи турпал, писатель-коммунист фашисташа дукхьалара къонахчал дола къовсамхо Юлиус Фучик. Фучика, доккха хьаькъал долча публициста, гlоралиначa ший даьхен патриота лешо контрреволюцена, империализмай реакцея тийшача балхашта дукъаларча къовсама тlакхьея тахан а.

СССР-а, дунен тlа эгтара дукхагlа книжкаш дешача мехка, lаламате йоккхий тиражаш а йолаш араяйннай Фучика книжкаш. Цlа хоза дуй «Такдарг кагтесса муш а болаш ер репортаж» набахта яьъяьй. Из шийтайпара дола васкет ду книжка да. Цу тlа Фучика тlахьйиххаб: «Нах, сона дукхадийзад шо! Фе хилалаш!». Из СССР-е 62 арадаьннад, цlо ала миллион экземпляр тираж а йолаш. Хlаьта ерга а кхо миллион экземпляр гаргга тираж а йолаш. СССР халкъий 36 меттала арайийннай Ю. Фучика произведенеш.

(ТАСС-в корр).

БАЙРАКХ ЮХАЙОАККХАРГЬЯ

Ермоловски хьу чакхйоаха комбинат. Фанерни цех. lалашнне йоккхийча агрегаташта юхе вlашка а ехка дlаоттаьь латт кахьата лист санна йиткъига фанера. Из кийча продукци я. Из хьаеш дукха къахьегаш говзаш тlайохийт Алимирзаева Минатен цуна сменерча цун нодругашен. lалег еналкаш, цхьан боаррамагlа тоха ду механизмаша, кердача хьун хьаж йоагlа. Агрегатах валай ихет къахьега lона. lотlахьаьрцача санна лахчйн дом тlабижа Мината говза кулгаш.

ДОК вlашагlъеллача дийнахьа дена кига болх беш я Алимирзаева. Цу хана дена кулгаш вlашка ца дуллаш къахьег но. Цу цкъа фанера хьаеча процесса цхьа операци lомальlийпаза из. Каст-каста новкъостал оара сиравна. Валхло балха вравала ца могаш да йоагlар. Фанера хьокха е йокъаю агрегат болх ца беш латташ хулар. Из болх бе йолалийта, цунах бизза пайда оца хоьш сагоавап. Кхы къамаьл ма деш, дукхагlча хана ший за ца къовсаш дlаоттар смена дикагlа йола болхло сена латтача агрегата хьалхашка — фанера хьокхар е йокъаер из яхе а.

Коллектива дукъе сий деш, цунгара хьаlемалуш, опыт хьоацаш бола Алимирзаева Минат моргаш бахьан долаш цехерча ворх шин сменал хьалха хета мастера Шамаков Асрухина смена. Вахкарчул 90000 квадратни метр дукхагlа арахийнай цо кийча продукци. Коллектив къахьегаш духхабезаш хилар, смена болх дика вlаштlехьбаьнна хилар бахьан долаш хlара бетт-бетта йоахаш бlарччача шера кавара кара чела Цlе байракх дьхай смено. Укх шера шоаь бетта байракх фанерни цеха керттера соперника — ДСП ба хьай. Из цех дьалханйеккхай.

— Цхьабакъда, сентябре юха и ткога хургьа байракх, — йоах сменна мастера А. Шамковa, — нагахьа санна укх юхедисача деношка оаха 1500 квадратни метр хоцаш кийча продукци арахеце.

Из ишта хургхиларах лот тэш. Дешаш арагlолла дlаккхувсилга дезаш бац цу смена йах. Мастера касткъета къамьлаш ду бахлошца, сменни задари — 10 000 квадратни метр кхоачашъяра оардагlбоах цо уж. Цкъаза лелакъийга перерыв йолча хана а ха кхою фанера йокъаяраш хьакхарах.

...Республика доаршел гаьнна араха а йоаш а предприяти. Цо ший продукци кхухьейт Ростове, Ставрополе, вай мехка кхыча гораашка. Цун продукцеш ишта пайда оц «Терек» яхача вай мебельни фирма а.

Цхьабакъда, моттигаш я кхоачамбоацараш долаш а. Цох терхаьхе я цунна капиталъни ремонт яра дашла харгдоацар де а зеза ДОК-н администраци. Иш сенцех болх беш цхьа сугlдка мара яц цехе, механизмаш тишьеннай.

— Цхьабакъда, наха шоай хургу, — йоах А. Шамкова, Минатагахьа кулг дlа а хьувкхаш. — По, цкъа санна, дукхаза а аьчан премеш. Сийлен грамоташ ийнай. Алимирзаева санна болча болхлой новкъосталца оаха техника цехе юха чуяльаргья карара хана тела Цlе байракх. Из хурга В. И. Ленин ваьча дийнахьа дено 100 шу дизара юбилейца оаха душ доаа къахьегама совгlат.

Б. ШАВХАЛБИЕВ.

МАССАЗА А ХИЛИЙТА БАЬЦАДААРАШ

Укх шера пачхьалкхено кийчдеча баьцадаарий боарам 70 эзар тонн оттабаьб, хlаьта цунах дукхьаl городской торговни сете йоаза 13 эзар гаргга тонн. Кхедеш долча баьцадаарех дикка доккха дакъа кхачаи промышленноста предприятешта дlаду.

Кхетадеш да, нагахьа санна кхы хlама юкъе а ца оекхаш баьцадаараш хан-ханнаьха торговни сете ухаре, уж хал баьцадаараш шортта тоъаргхилар.

Республика колхозашен совхозашен кlанзле а пачхьалкхенга дехкал 30 эзар тонн тайп-тайпара баьцадаараш, хlаьта юкъарчал доацкеш городской торговни сете дlачукхьачал 6 эзар тонн гаргга.

Цхьабакъда, цукха моттигаш я баьцадаараш бахача наха маацшна дlа на кхоачаш.

Хьашаргlа вай, масала, укх шерара баьцадаарий кхаш. Хьалха кхача кабуц чуйца яьннай, хlаьта шоалагlа дlайийнар чуэца кlано а ка хьакхаьчаи. Наха тоъаш яцар кабуц. Е — дlаегlарех хьахиина помидораш чуйца яьннай, хlаьта фу тоссаш кхашка дlайийнараш хlана а кхаьчац. Помидораш а ишта тоъаш яцар.

Хlанз, шоалагlа дlайийна кабуц чуйца а яьнва, тlехьакхачар хlанз а чуала ха хьа ца кхаьчача хана, городской торговле эшшача хана хьаэца кабуц хилац.

Хlанз а кийча дlаеп вай тlехьакхача нарсаш аьхки чуэца нарсаш, из бахьан долаш гураьха уж берхlала йоккха еташ хилча тоъац нарсаш.

Цунна бехке ба баьцадаараш лелаераш, юрта боахама болхлой.

Баьцадаараш дика кхеду Сунженски района колхозаша. Цар тахана лоца пачхьалкхенга дехкал 12 эзар совгlа тонн тайп-тайпара баьцадаараш. Сунжерча колхозаша деннараш миссел баьцадаараш деннадац республикерча цхьаьна а районо. Кхьметтел баьцадаараш кхедеш йолча, горда уллуурча, Грозненски районо а дикка кlезигагlа доах баьцадараш.

Сунженски района колхозашка хlано а да ассортиментагlа массе тайпа баьцадаараш, кхьметтел городской торговлена чlоагlа эшаш йола тlехьакхача нарсаш а кабуц а.

Цхьабакъда, деррига а фуд валча, Сунженски района колхозаша шоаш кхедеш долча баьцадаарех тоъал доккха дакъа чакхдаха консерви промышленносте дlачутел, хlаьта горда Грознена дукхагlа теадалар баьцадаараш кхаш колхозий кулгалхошка каст-каста деш дола дехараш хlама ца хулаш дус. Цхьабакъда, закхе йийцарех иц Василий Арсентьевич Шумилов председатель вола XIX-ча партсъезда цlерагlара колхоз. Цига дика вlаштlехьдаьккхад горда баьцадаараш лоаттадалга.

Новкъарлеваш кlезига нийслаш кхеваь баьцадаараш горда торговни сете дlачуэцача а. Уж хьачутела доза ца деллинге а, горплодоовощторга база, цхьайола тикаш, ларекаш, палаткаш кlезигагlа дlаэна гlертаж хул сиха талхаш йола баьцадаараш.

Цу тайпара хlанз а, хlара дечда горда бlаь а кхы дукхагlа а тоннаш тела йиш йолаш йола помидораш массанахьа а цхьатарра чуэца йолаенича хана, уж йохкилга шоай хурдаь юхаселадеш да. Масала, укх тlехьарча ханнална алхха горплодоовощторго поэза дукхагlа хьачуйдаь йоллашехьа а. 4 сентябре горплодоовощторга базашкен тикаштен 25,5 тонн, хlаьта 5 сентябре 38,8 тонн мара баьцадаараш кхаьчадац.

Помидораш дукха чуэца йолаенача хана колхозаши совхозаши халача хьал тlа оттаду мах бечен баьцадаараш чакхдоахаяра предприятеша. Тара ший ханнахьа юхателарга вlаштlехьдаккхац консерви промышленностен торговни...

Дукха ха йоацаш тхо хиннад мах бу дукха моттигаш, горплодоовощторга ерриге базаш, ОРС-ий дукхда бараш йоацш. Массанахьа а тхона бlаргайра гуннаш а лаь вlашкаетта латта, колхозаштен совхозаштен чlоагlа эшаш йола яьнкаш. Хlаьта хlанзле а ала йиш йолаш да, тара ца тоъаш бахьан долаш дукха бlаьш тонаш помидораш айнай аьнна.

Бакъдар аьлча, цхьаьола дакъа баьцадаараш кхерех уж доккхара гlулакх во лелаеш бахьанаш нагlаш да ха дала дац. Хlана аьлча контрактане договораш тlа шаьра хьахьекхаб ханнаьха тара дlа на ялара, оттаьча ханашка хьателаш а сихха таьцаш а йоаш продукци шийханнаьха дlа на ухьарах оагlонашта тlабожабеш бола бехктокхаш. lала хан оагlоний материальни бехктокхаш нагlагlа ба да, цхьабакъда, хlана дацар, нагахьа санна из бахьан долаш худа зе боахамий, торгий, промышленни предприятей кулгалхошта мара ца кхетаре а, баьцадаараш шоай ханнахьа ца хьдараха уж доккхара гlулакх во вlаштlехьдаккхараш сагото кхоач гордеке вахача сагагa — уж эцаш волчунга. Из къаьстта во да.

Вlаштlехьа гlулакх вай, помидорех етта йола автомашинаш сахьаташ деахаш Ассиновски консервни завода кор нагlарашта хьалхашка а латташ, баьцадаараш лелаераш аьсса тара тlайола машинаш юхаккхачарга хьежаш сагото багlаш хилар?! Транспорт йоацашехьа а, автомашинаш сецаь лоаттаяр — из вlалха за жегардолаш хlана дац.

Шева яц, йоаха хьачутелаш йола продукци шийханнахьеи дикеи ца хулийташ болча баьцадаараш кхедерий а хlаьта ишта торговлен чакхдахей хьачутелаш йола баьцадаараш хьачуйллерий а бахха тlа доккхий кхоачамбоцараш хилараx.

Хозахета алац: «баьцадаараш хьалкхеде хала да, хlаьта уж махкила даха кхы а халагlа да». Гучох, баьцадаараш доккилга вlаштlехьдаккхара деташ шоашоаш къаьста ца а къестадеш, юкъа, вlашш дагь а боалаш къестале дезаргда уж кхедеш барашеи лохкаш барашеи. Хьалхарчар шоай ханнаьха дика баьцадаараш хьачутела а шоллагlчар шоай ханнаьха, дукхьале йоапаш уж дlачуийде а, хlаьта дехнаша на доале уж бийсана тlехьа дохкийга вlаштlехьдаккха а деза. Керттердар — тадда ца тхахийтаи уж доралуургдоацача базашка баьцадаараш дукха ха йоаккхийтаи ца лоаттадар.

Х. МАХИТАРОВ,
юртбоахама министерства заготовкай отдела начальник.

ВОЛГА ЙИСТЕРА МИЛЛИОН

Январь—август бетташка планал совгlа миллион метр дика кlадаш хьа а даь, царна реализаци яьй «Приволжски коммуна» комбината текстильщикаша. Иштта гlулакхала, ханал хьалха кхоачашдаьа цар 1968 шера тlаийца социалистически декхар.

Предприяте ерриге коллектив резерваш лехаш хиннай, хlаьта царех пайда а ийбаьб. Эггара а хьалха lалашдаь таьш тедалуш хилар шоаза кlезигдалга, из кхоачашдуленнал тай кийчаеча отделе кийчдер дикагlа тедара чотах.

Комбинате чакхдалаккха оборудоване технически хьалага хьожийга. Дикагlа бола болхлой мастерий гlончийн тlехьаккача участкашка бахаб, цар коллективашта новкъостал хьаь хьалха латтарашка нийсъьала.

Шу чакхдаладелха планал совгlа бесма кхы а бlаьш эзараш метраш дуреьа кlада дераша.

(ТАСС).

ЛЕТЧИКАША НОВКЪОСТАЛ ДУ БОАМБИ КХЕБЕРАШТА

ОШ, 9 сентабре. (ТАСС). Юртбоахама авиаце самолеташ лела яьннай целинни «Кызыл-Джар» совхоза боамбе кхаш тlа гlолла. Машинашта чуьнца кьоастальча участкашка боамбе бурдагаш аллаллари хьалташ тlара гlа доккаларе сихдар духьа хиликаташ хьерца йолаеннай уж.

Боамби кхеберий тьаьнаш деза гlончий лела баьннаб Киргизе боамби бувча йоккхагlча Ленински района кхача боахамий плантацен тlа а.

Киргизе лаьтта леладе раш боамбе хьувкъамах из гаргга бар машинашка чуэца лаьрхlад.

«СЕРДАЛО»
3-гlа агl. 12 сентябрь 1968 шу.

Рейд

СУХАЛБЕ IАН КИЙЧО ЯРА

Юрташка бахача наха деш дола культурин гIулакхаш тоадара бокккха болх бу партийни, советски, общественни организацешен культура учрежденешен. Культура дворецашен цIеношен, библиотекаша, клубаша тайп-тайпарен сакъердамен балда формаш юкъе а кхухьаш хIана денна болх бу бахача наха коммунистически кхетам балара.

Цудухьа, Iан замалахьа из болх бара хIанзаг а дешз кийча хила еза ерриге культура учрежденеш.

Дика кийчъьлй Сунженски района центрера — Орджоникидзевски станицера культура Дворец. Здаиена ремонт яь яьннай, тайп-тайпарча воужокашка дакъа лоацараш, лекцешкен докладашкен ладуьгIараш, концерташкен киношкен хьежа ухараш чуэца кийча я цун помещенеш.

Цхьабакъда, дерригаш а дац Сунженски районера культура цIенош, клубаш, библиотекаш юрташка бахача наха кхетам балара дехкараш кхоачашдара бокъонца кийча, цар дIадехараш кхоачашдеш.

Директор Н. Г. Полубояров а волаш йолча Нестеровски юрта клуба хIана а бокъонца ремонт яь яьннеяц. Арахьарча оагIорахьа пенашта кIир техаяц, басар хьекхадац наIаранта, корашта, бокъонца болх бе йолалийта йиш йолаш кийчъяь яьвкаяц электросеть. Арахьа сердал тедаш йола электрически лампачкаш уж чуйоадкаю патронаш йохаьй. 275 сага лаьрхIа йолча зрительни залера деха уйи гIандаши хIана а тоаданза да. Кхоачам хиннай IаланцдаьдаI доагор.

Красноoктябрьске (Алхасте) баха нах дукха кIелигагIа бац Нестеровске бахарел. Цу юртарча клубага тхо хьажале, цига баха нах, къаьстта а хьехархой латкъаш бар цига кино кIезига хул ахаш, юртарча наьха культурин баарам дакхбергболаш йола кхы тайпа культурно-просветительни хьисапера мероприятеш ца хулаш хилар ше долаш.

80 сага Iохалла мара йоацаш эIамига я клуба зал, юрта бахача наха вIалла кхоачамбеш яц. ДIатIахьежача, эрсий фаьлгаца дувцаш дола «загалаш тIа дайтта цIаIг» хорг я из, кораш наIараш дагIаш хилар мара кхы бошхало йоацаш.

Белгалдаккха доагIа, клубе ерригаа ремонт яь яьнна ца хилар, хIаьта яьр а во хилар. Корашуен наIарашаш чура оагIорахьаро хьекха басар баьде-баьццаре да, хIаьта ца кхы а дукхагIа доаду вешта а баьде йолча зала сибат.

Ноьтта во сибат хетийт баьде-баьццара басар хьекхача Нестеровски клуба фойе а.

Красноoктябрьски клуба тхоана яь штукатурка цхьаццанахьара чуляйтай, цо тешал ду тхоинах ладар чуухаш хилара.

Художественни, Iилман, кхьча литература 4000 экземпляр чуйолча юртарча библиотека ремонт яьй, Iай болх беча хана клубен библиотекен цIи йоагае шортта дахча тIалаза.

Первомайски юрта клуби культура Цlан да. Клубе чура ремонт яь яьннай, свет чуйилдай, цхьабакъда, арахьара ремонт ерриге а яь яьннац. Киноаппаратура дIаоттаьяьц. Дахча кхоачам боллаш тIахаад. Белгалдаккханза дардац, тIехьахьа яь ремонт гетара во хилар. НагахьI санна дукха гаьни а ца волаш кара сибата дIабIарахьежача, хеталу, цунна вIалла кIир а техаяц аьнна. ХIаьта, бокъьалдар аьлча, кIир-м ма техайий цуина.

ВогIа лаьт ремонт е хIана дIадолалуш мара доацача культура цIен гIулакхаш. Клуба ремонт ен даьр хIама дац — тхоо тIара массехк аьшка лист хувцар яра. Уй хьал а даьккха ватт культура цIен фойе, зрительни зал а ништта ремонт е еза я. ТIехьахьара сибат фундагIа дар а хуццанза дардац. Зрительни зале латта цхьадола гIандаш хувца а тоаде а дезаш да. «Ремонт ца ен хIамзаща фу деш даьгIад шо?» аьнна шийга аьлча хаттара культура цIен директора нов. У. А. Черкиева жоп делар ремонт е боллой корабагIац, гIишлон материалаш яц. Цул тIехьагIа, районни культура отдела заведующе З. С. Февралева а я цу дешашта латкьаш. Сунженски районни центре я, — йоах цо, — ремстройучасток. Цун кулгалхошка культотделе делар даьд, клубашта ремонт ю ялар оаш аьнна, цхьабакъда, цар, гIишлон материалаши боллойн тоъал аьнна бахьан а дахкза, тха декар кхоачашде тиганзар. ГIишлошъю кхы тайпа организацеш йолча в хиннаи тха цига а ништта мара тха декар дIатIалца тиганзар. З. С. Февралевас дувцачох цу культучреждениешта ремонт е укх шера вIаштIехьдоале таьдаш йолаш дз.

Мужечара юрта клуб хьалха школа чухинача йоккхачен паргIатачен хIане чу я. Тхо цига хьалхавьчача хана ремонтин баллаш деш латтар клубе. ХьалхагIа дадар чуухийташ хинна кирпичи тхов тIера Iо а йийца, шифер тIайилдай. 180 сага лаьрхIача зрительни зале доладенна уй хувцаш латтар. Клуба заведующе нов. М. М. Далакова дош делар октябрь бетта юккъе клуба ремонт яь йоаккхаргья яьнна.

Клуб чуйоача цIеношкарча библиотекана хIана а ерриге ремонт яь яьнияц. Цхьабакъда Iай клуби библиотекен йоехъяра эша йоаге хIама шортта тIаза яьннай.

150 сага лаьрхIа зрительни зал а йолаш йола керда клуб Оалкача хьалъяра балхаш чакхдоалаш латт. Клуб чуйолча цIеношка хургья доккхача, паргIатача, сийрдача цIагIа йилла библиотека.

Клуба заведующе М. А. Алиева кулгал а деш юхедиса чура балхаш чакхдоалаш латт.

— Сентябрь бутт баьш болх дIаболабергба клубо, — аьлар нов. М. А. Алиева. Йоаге хIама клуба малаша тIаза яьннай.

Цхьан тхоа кIал, сийрдача, доккхача цIагIа цилларгья библиотека, клуба уллув.

М. АУШЕВ,
Мужечарча юрта Совета председатель.

Н. ЕВЛОЕВ,
Оалканарча берхI шера школа директор.

М. ХАМАТХАНОВ,
«Сердало» газета корреспондент.

Завод болх бе йолаеннай

Аргуне эксплуатаце дIаеннай керда завод. Из а КъилбаседаКавказе эггара хьалха хьалъяь ГАЗ-69 марках йолча автомашинашта ремонт ю завод. Цу гIулакха хетаяь укх деношка ухаза митинг хилар.

«Грозпромстрой» треста начальника нов. Поздняковa, цо къамаьл деш белгалдир № 3 йолча гIишлон - монтажни управлене болхлоша дика къахьийгалга. ХIана болх бе йоллаенар завода хьалхара аргIа мара яц, — аьлар цо, — 1968 шу чекхдалалехьа хьалъе езаш я шоллагIа аргIа.

Аргунера авторемонтни комплекс кестта вай республике эггара йоккхагIа йола ремонтни базе хургья, 1970 шере завод грузовой автомобилашта а ремонт е йолалургья, — аьлар «Сельхозтехника» республикански объединене начальника нов. Аванесовa.

Митинге белгалбир дикагIа бола гIишлошъяраш, царна КПСС-а Шалински райкома Сийлен грамоташ, ахчан премеш елар. Уж ба штукатурий бригаде кулгалхо н. Черепин, бетонщикий бригаде бригадир н. Тариев, слесараш нн. Пак, Исмаилов, кхыбараш а.

Заводе мел йола станок, оборудовани керда я, царна массанена тIа кьегаш басар да. МуIарех латташ я транспортераш, инструменташта лаьрхIа этажеркеш, станокаш. Массайолча цехашка люминисцентни лампаш я.

Завода карттерча инженера нов. Гайтерова дувц: «ГАЗ-69 марках йолча автомашинашта хьалхагIа лаьрххIа ремонт идар, хIана вIаштIехьдоргда царна капиталийни ремонт е. Тха заводе шера 400 автомашинан 600 двигателан ремонт е вIаштIехьдаргда. Болх хьабе болхлой кадраш я заводе, из дIаболабе мара базац тха».

Предприяти кхы а дегIае езаш я. ХIанзчул тIехьагIа хьалъе езаш я кузовашта ремонт ю цех, гараш, даьчен хIамаш яью цех. Уж ерриге объекташ эшаш хургья 1970 шере завод Ульяновски автозавода арахецача автомашинашта ремонт е йолалча.

Аргуне болх бе йолаеннай лакхъе боахама Iалакмате чIоагIа эшаш йола предприяти.

Сурта тIа: авторемонтни завод.

С. МАДАЕВА,
сурти текети.

ЧЕХОСЛОВАКИ. Советски Эскара Н-чин танкови дакъа дочча. Норда московски газеташ доьшаш бe йукъей.

В. Егорова сурт. ТАСС фотохроника.

ЧЕХОСЛОВАКЕРА ХЬАЛ

Укх тIеххьарча денoшка лоархIамегIарча чурча политически дешашка хьажара хетаяь заседанеш яьй КПЧ ЦК Президиумой ЧССР правительствай.

Ерригача юххьанцарча парторганизацешка письмо дахьийтад КПЧ ЦК Президиумо. ЧТК агентства беча хоамагIа, ЦК Президиумо ше дахьийтача письмо тIа «чьакхайкаду политике юстара моттигаш лехара ше духьала хилар, массе тайпарча цхьаккха а корта боацаш йолча тенденцешта духьала, лиарал тIехьагIара политикен московски соглашенеш кхерама кIалъоттае гIертара духьала ше хилар».

Праге ништта заседани хилар Къаман фронта юкъейоагIача партеи организацейи викалий а. Цу заседане дакъа лаьцараша президентага Л. Свободага письмо дахьийтад шоаш из массе оагIорахьара хьаллоацаш хиларах деш луш.

Чехословаке Компарте областной городской контрольно - ревизионни комиссей председателий совещани хилар КПЧ ЦК. ХIанзарча хьалха центральни контрольно - ревизионни комиссе декхарийи хьакъехьа доклад йир цун председатела М. Якеша. «Комиссе, — йоах цу совещане хьакъехьа баьча хоама тIа, — хьаллоацаргья дешаш гIулакхаши наIаш хилара принципаш, тIаккхьожам лоаттабергба КПЧ ЦК августовски пленума решенеш московски переговорий выводаши кхоачашъеча.

ЧССР-е керда вIашагIъеллача кепайоазоны информацен дешашта йолча управлене хоам баьб, чехословаке хIара денна арадуаза газеташ юха болх бе доладеннад, кIиранна цкъаза а кхыдола юкъ-юкъе а арадуала кепайоазув арадоахаргдола хьалаш вIаштIехьдаьхад аьнна. Управлене духтIанаьккхар, йоагIача тайпара регистраци яиза йола издаенеш къайлагIа лехаргаш а лоархIаргья. ЧССР-ерча законодательстваga хьежжа Iаьвад царна тIа а нхувзгда аьнна. Гучох, цу гIулакхо лаьрхIар массови информаце средствай гIулакхашка йоагIаш йола порядок оттаелтев социализмо гIулакха зулам даргдолча оагIорахьа царех пайда ца эцийтилтеа да.

ХIаьта а шийна теркам тIеозаш да шоай болх юха а дIаболабьеча кепайоазов цхьайолча органаша. КПЧ ЦК-ан ЧССР правительствай хIанзарча паькъа духьала доллашехьа а, антисоциалистически позицешкара дIахо а йоазош деш хилар. Масала, «Нове свобода» ахача къилбаседа-моравски областной газете дами кепаст совзамн социалистически мехкашца моастагIал хьалхьеде лаьрхIа йола материалаш.

Укх денощка, масала, цу газето кепатехаар империалистически пропагандой цуи пекински зурманчашен зулам хьоадар духьа хьадага а лаьца, социалистически мехкаша чехословацки халкъа новкъостал де аьнна яь решени — «влияне сфераш екъара» хьакъехьа цар США-ца баьча бартах хьахинар да, ахаш юха а кердайоахаш йола статья. Хоаш ма дарре, уж къамаьлаш харц хилар цкъа дIахьекхаданар. Цхьабакъда, «Нове свобода» юха а ший оагIонаш тIа доах уж.

Ништта гучъяха моастагIал дола материалаш кепаттара пийсса цхьайолча чехословацки кепайоазон органаша а, цу даькъе центральничар а, ужжаморгаш келаетт. Цхьабакъда, къайле дукхагIа йолаш. Цар 4 сентябре Рейтера агентства хадьча тайпара, «бокъонца шаьръьай шоай инсинуацеш».

Нагахьа санна цу тайпара гIулакхаш леладеш бараш шоай хIалла ца велуш исаргьи аьнна хете, чIоагIа гIалат бул уж.

Чехословакера хьал дертIалакхара кепайоазув бокхача лоархIаме да, цудухьа боккха ба цунна тIера бехктокхам. Прессен массони информаце кхыйола средстваш бокъонца цIенача кулгашца, социализмаш вежарашка доача мехкашта юкъерча доттагIален духьа вIаштIехьйоахаргдизарга догдаха бокъо йолаш ба ЧССР къахьегамхой.

Белгал па воаккхаш дита йиш яц, чехословацки прессах халкъа духьаларча, антисоциалистически гIулакхашта пайда эца гIерташ йола элементаш капиталистически мехкий кепайоазоне хьаьнт доача тайпара хестеш хилар. Цу цхьан хана по массе тайпара хьадагалуапаши харцш дола хIамаш хьалхадоах царна «Нью-Йорк таймсо», масала, бархIагIча сентябре кепатеха арадаьккхар хинна доацашехьа а, московски переговорашца дувзаденна хинна йола ахаш йола Прагерча «инструктивни совещане» дiь «стенографически йоазув». Переговорий маIани лоархIами юхамаччахьа дакха а союзни мехкашца моастагIал дола гIулакхаш лелайта а лаьрхIа яр из харцо.

Антисоциалистически пизайн доазол декьарча цар гIончий гIулакхаша чIоагIа сагоду шоай бехктокхам кхетабеш болча ЧССР партийния начачхьалкхени болхлой. Ништта сагото кхаьча хилар, белгада аьлча, хьакхайкалдир областной, районни, городской къамий комитетий председателий обшеславацки совещане. Цига белгалдьаьккхар, хIанзарча хьадах халкъа духьаларча элементаша пайда эцаргбола гIулакх нийсдалийта йиш ца хилар. Кхерамзлен вагаший лоархIамегIара декхар да, йолзар совещане, зуламеча элементашгел провокатораштен не доагIар дар.

ТАСС. 9 сентябрь.

Чехословаке къаман фронта ЦК-е

ПРАГА. (ТАСС). Чехословаке Къаман фронта юкъе йолча партейн организацейи викалий заседани хиннай Праге.

ЧТК агентства хьахойташ ма хиллара, КПЧ ЦК хьалхарча секретаря А. Дубчека заседане доакъашхошка дIайовзийтай КПЧ ЦК тIеххьарча Пленума решенеш а Ф. Кригель цо ше декарах Къаман фронта ЦК председателя декхарех мукъавалийтарех цу поста тIа КПЧ ЦК Президиума член Эвжен Эрбан хьожаварен хьакъехьа йола КПЧ ЦК предложенеш а.

Заседане доакъашхоша, шоаш цу предложенешта бизза раьза хилар а аьнна, массава раьза а волаш къа- [redacted] фронта ЦК председателалла хержав хIанзза Къаман фронта ЦК Генеральни секретаря поста тIа хинна Э. Эрбан.

Цул тIехьагIа, Словаке Компарте ЦК предложенех (заседане доакъашхошка из дIайовзийтай Словаке КПЧ ЦК хьалхарча секретаря Г. Гусака) О. Клокоч Къаман фронта ЦК председателя заместителя поста тIара мукъа а валийтав, цун когаметта Словаке Къаман фронта ЦК председатель С. Фалтан а хержав.

Заседане доакъашхоша ЧССР президентага Л. Свободага письмо дахьийтад, цу тIа шоаш из бизза хьаллоацаш хилара тешам а луш.

* * *

ПРАГА, 7 сентябрь. (ТАСС). «Руде право» газето кепатехай Къаман фронта ЦК председателца Э. Эрбанца яь интервью. Къаман фронте вIашагIкхийтта мехка политически низаш, аьннад цо. Чехословаке Коммунистически партена гонахьа кхетадаланза а мехкара политически вахар дизза вIаштIехьдоаккхилгеи дертIадоаккхилгеи Iалашдеча из бизза хьалкхабанза а даргдац, аьнна.

Э. Эрбана дагадохийтад Къаман фронт чурча демократе боарам лакха а болаш йола шерра организаци чa хиллара вIашагIъелла хилар. Хетаргахьа, белгалдаьккхад цо, демократизаци я а ахаш, боккъалдар аьлча, демократи социализмана духьала а дьккха, миттача гIулакхаца общества социалистически ларлаш мелъе дага хинача низашта духьала мелал леларах дорадалара кхоачам балла опыт я вай хIана, аьнна.

Къаман фронт дегIа а ихай, дIахо дегIа а ухаргья КПЧ кулгалдара лоархIамен цо лаьцача программин наькъех сий деш хилара дарда тIа аьнад Э. Эрбана.

ВАЙ ДОТТАГIИЙ БОЛЧА

БОЛГАРИ

ЦIейна хетаяь дукхача наха демонстраци ирча белгалдаьккхар Софиерча къахьегамхоша шоай доккха къаман цIей — Болгаре социалистически революци котъяьнна 24 шу дизар.

Г. Димитрова Мавзолея трибуна тIа бар партен болгарски правительствав кулгалхой, доазол декьара хьаьший.

ЧIоагIа сийрдаяьннен хозен ира майда 9-ча сентябре. ДIа мел хьежача вIаргатора цIе байракхаш, хIадаш, транспаранташ. Мавзолейна уийса декьарча зданешта хьалхашка хьалтеха доакар ВКП ЦК-ан КПСС ЦК-ан политбюрой члений портреташ. Царна лалла цIеча кIадаш тIа сийрда дьнна дар дешаш: «ДуIа хьайнача а малхаа а деношка вай массаза а цхьана хургда, оагIув оагIох а теха латтаргда советски коммунисташца, советски халкъаца». Майдан тIа ихкдаш лоацаш дийкар БКП-ен халкъа правительствай сийна, КПСС-ен болгаро - советски доттагIален сийна, социалистически содружество а дуней халкъашта юкъера коммунистически болхлойн болам а цхьоагIо йолаш кхотабанна хилара сийна.

ВЕНГРИ

Венгрера шоллагIа атомни реактор хьалъь йолаш латт Будапеште. Из политехнически университета территоре тIа хьалъеш а эттара хьалхарча аргIанна дешара гIулакхашта — атомни энерге специалисташ кийчбе лаьрхIа а я. Реакторах цу тайпара пайда эцар къастта а лоархIаме да укх сарагарча хана мехка Дунай йистерча Пакш яхача моттига юххе Советски Союза новкъосталца 800 мегаватт низ бола эггара хьалхара венгерски атомни электростанци хьалъе йолаеггхиларца дувзаденна.

ПОЛЬША

Бытом яхача польски городе хьаийилай Советски Союза изобразительни искусства выставка. Цига хьокха оттадаьа СССР-а ерригача союзни республикай 130 художника картинаш, скульптура, графика. Выставка экспонаташ хьалхагIа хьоккха оттаяь хиннай Венгре, ГДР-е, хIаьта ништта Польша столице — Варшаве а.

ООН-а КХЕРАМЗЛЕН СОВЕТА ЗАСЕДАНИ

НЬЮ-ЙОРК, 10 сентябрь. (ТАСС). ОАР-а массазарча викала Мохаммед Эль-Куне дIадехарах самардийнахьа саррахьа экстренни заседане гулъелар ООН Кхерамзлен Совет. Ший письмо тIа Эль-Куне Советага дIахайтад, Израила селхан египетски городашта Суэца, Исмаилияна, Порт-Тауфика, Эль-Кантара дов дарца хьалхе а дагалаьца агрессивни акт яь хилар.

Израила массазарча викал Иосеф Текоа а ништта сихвена хьайзар Совет гулъйта гIерташ. Ше дахьйтачу письмо тIа «самообороне» ане санна хитийта гIертар из деррига Суэцки канала дIоахьалда хIана даьдан аьна израильски бIушаш египетски городашта чудаь дов.

ООН Генеральни секретаря У Тана заседани йоланехьа юкхье Кхерамзлен Совета члерашта довзийтар ООН Таргарча Маладбоалпенера Совета гIулакхаш ше яхийтача трупцана керте латтача инарала Одд Булла даь хоамаш. Не хоам бир кIирдаь, дев сахьата хIана дац аьнна вIашкадаь дов сецар дов соцаде раьза хуьта ООН бахийтача зем бохараша вIаштIехьдаьккхачув тIехьагIа, аьнна.

ОАР викала Эль-Куне дагадохийтар ОАР-а с Иорданена духьала шерра тIема операци чакхъаьккхара бахьан лехаш а Израиль ахаш Кхерамзлен Совете 4 сентябре ше даь къамаьл. ХьалхагIе дага а лаьца тачу чакхъяьккхина агрессе акте из бакъхаш.

ДIадахача шера кхуь бетта, бегарех Норданех Израиль летача хана деда, Суэцки канала зоне бахача маршача наха цахадаш дов деш латт. Тахана дов доладаьлчу 332 сат вийнав, 767 сага човаш яьй. Тахан Израила юкъеяьккхай артиллери, танкаш, кхьеттел ракеташ а. Бахача наха юкъера дукха нах бовбаьб, Iалакмате доккха материальни зе даьд. Ше лораяра шийна ешача бокъонах ООН Уставага хьежжа пайда эцаца ялапзар ОАР.

СССР викала Я. А. Малика бехке йир израильски военщина керда провокаци. Израильски сапераша Суэцки канала малхбоалехьарча оагIорахьа мина эккхийтачул тIехьагIа дов вIашка де доладенинга кхьчеттел израильски письмо тIа а бакъдеш хилла? ... вIашкхьал отта латтача къастта, чIоагIа кхокаденначa хьалашка ше из гIулакх деча хана?

ООН зенбоахарий доклада тIа «израильски оборонительни низаш» яха термин юкъекхулара духьала ва ше аьлар Я. А. Малика. Израильски бIушаш цхьаннех лоралуш да аьнна хетийт, аьлар во, цу терминологе, ма дарра аьлча наьха территори дIалаьца лоаттаю агрессорш уж лоалаьеха а.

Лорд Карадонен (Англи) Джордж Болл (США) еннача предложенех Кхерамзлен Совета заседане перерыв яьккхира.

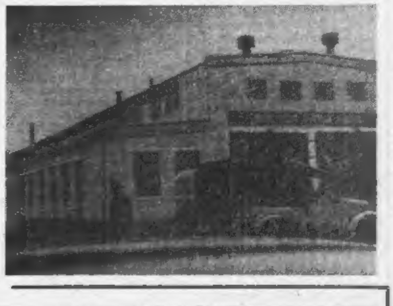

СПОРТ

МАСТЕРАЛЛА КАНДИДАТИЙ ТУРНИР

Грозне дIатьош в мастералла кандидаташта юкъера Еррнгроссийски шахматни турнир. Цу аьхашка котвьяьнача ахьь сага бокъо лургья СССР-а спорта мастераца ловза, цига уж котбоале спорта мастера цIи лургья царна.

Кхо тур чакхъьяннача тIехьагIа хьалха ва конкурсе юкъе ца воагIа Челябински политехнически института студент спорта мастер Е. Свешников. Шийца лийза кхо сага вIаштта эшавир цо: Томскера А. Чубуков, Калугера Ю. Неелов, Орджоникидзера Е. Ровенский.

Брянскерча кандидата В. Эйдлина хала а доацаш эшабир Е. Ровенский Ю. Неслови. В. Омельченкоца (Орджоникидзе) хинна парти совле Эйдлинтахь а болаш йисте ялаьза йисай. Къьинех шинпа очко йолаш ба В. Коренский (Тамбов) В. Раков (Куйбышев), Б. Основ (Чебоксары), В. Усачев (Тула).

Грозненски педагогически института студента Х.-М. Ошаева аьттув билавзар В. Коренскийца хьалхара парти ловзаеш. Сицилиански защита яхача халача вариантах ловзаш ше йиша хиларех мукъарал зир во. Цхьаькха а кот ца воалаш чакхаьлар цун А. Чубуковца (Томск) хинна вIашагIкхетар. ХIаьта Волгоградерча Е. Калиниченкоца ловзаш 37-ча ходе котаьлар М.-Х. Ошаев.

Грозненча С. Кастарнова Г. Цойцен В. Усачевцен хинна партеш цхьаккха а кот ца воалаш чакхъьлар. Сакъердаме ловзар гойтар Грозненски № 1 йолча школа дешархочо А. Х. Хайта. Бакъда опыт ца хиларо котаалийтанзар из хьалхарча турашка.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

МАШИНАЪЫКЪАХОЙ ЯХЬАШ

Краснодаре Къилбаседа Кавказа локомотивни депо сборни командашта юкъе хинна комплексни спартакиада чакхъьяьнияй.

Городкех ловзача шоллагIен волейболисташте юкъе кхоалагIен моттигаш яьхар цу яхьашка. Гудермесерча спортсменаша, Грозерча велосипедисташа спартакиаде кхоалагIа моттиг яьккхар.

Грозерча локомотивни депо команда кхоалагIа моттиг яьккхар. Командина Къилбаседа Кавказа цхьоалагIча спартакиада вымпел елар.

О НИКОЛАЕВ.

Уж милице гIулакхе ба...

Политически даькъа вола заместитель

ЛЕНИНСКИ ЦIА. Укхаза хьагулбеннай Грозерча машинаньъкъа милице беррига болхлой. Тахан царнига хьошалгIа ба республика писателаш. Ведзижев Ахьмада, Яндиев Жамалдина, Саидов Билала шоай творчествах лаьца дувц милицейски болхлошта, шоай стихаш еш.

Писателаш шоаш аргдар аьнна баьнвачуз тIехьагIа ше вагIачара хьалгIеттача милице капитана Тарасова чIоагIа барнал аьлар хьоьшашта.

Капитан Тарасов ва машинаькъа милице линейни отделене начальника политически даькъа вола заместитель. Укхаза массане а «вай комиссар» аьле цIи йоакх цун.

Кхы событеш а кIезига хинназ цу Ленински цIагIа. Укхаза хьошалгIа хинаб милице ветеран, совгIата тера денна милице майор Георгий Тимофеевич Чуйко а, кхералун йоаца разведчица Ксения Николаевна Абалова а, вай республика журналисташ а... Милицейски болхлой беза хьаьнай хинаб уж.

Баст-каста лекцеш хул укхаза. ЗадувгIарий дегашка юхаш хиннай «Изобразительни искусства произведенешкара Владимир Ильич Ленина образ» ахача тIехах дийшар санна йола лекцеш. Цу лекцел тIехьагIа массане а ладийтIар пленука тIа дIаазальча Ильича къамаьлашка а цунна дукхадийзача' илланашка а. Укхаза йийшача лекцеех я «Феликс Эдмундович Дзержинский санна даха а даха, болх а бе», ахар, санна ераш.

Уж деррига наха юкъерча кхетама бахха гIулакхаш дегa вIаштIехьдахара хьийгача къах доккха даькъа дийцал капитана Алексей Ильич Тарасова.

ИТТ ШУ да Алексей Ильич Тарасов милице болх беш вола. Цул хьалхагIа Советски ТIема-Форда Флоте гIулакх деш хиннав из.

Моряка шинель милицейскичуна хувцалларча юкъагIа массехк форда тIен цIих океана тIен лийцца чакхвьйнав из. Дага а доацаш дIалодаделар из ТIема-Форда Флоте гIулакх деш хилара хьакъехьа доха тха къамаьл. Массаза а ихар во деш дола, миштта дIафолабаьб Iа хьай вахара некъ, аха, хаттар даьдар оаха цунга.

...1944 шу. Вурийтта шу мара [redacted] вола кIаьнк Советски Эскара мутIаршка гIулакх де вода Артиллерийски училище. Цул тIехьагIа Балтийски флотски экипаж. ТIаккха Кронштадски Iомалу отряд.

Дукхача фотографешка хьежаш даьгIар тхо цунца. Уж геттара дукха да. Цхьане тIа: комсомолец Тарасов — мутIарера матрос. Хи кIал лелача кема тIа гIулакх деш ва из. Цул тIехьагIа — политболхлой курсаш. Коммунист Тарасов эпсар ва. ХIаьта цу хана деш — диим фордаш тIен океанаш тIен. Шляпка тIа ваьгIаш даьккха да вож сурт. Каспийски форда тIа лелаш ва из. ДIахордараш кхьча фордий оренийн цар термакерча моттигийн сурташ да. Камчатка, Курильски гIайренаш, город Полярный, Диксон гIайре, Тикси бухта, Провидени бухта. Керда лаьтта. Уж ерригa а моттигаш Алексей ше хинна а цунна бIаргайна а я.

Город Полярный. Сийлахь-боккхача Даймохка тIема шерашка боабаьча матросашта - подводникашта дегIа памятник. Памятника хьалхашка моряний мутI латт. Боабаьча новкъостий наша сийлен ха де этта латт уж. Царна юкъе латт эпсар Тарасов а.

Неновкаш оттаеш латт. Уж оттаю ер йоазув даь мемориальни улг тIеоттадаьча сагилга хьалхашка: «18 июль. 1944 шу. Нинъ биллаб да дара хемай бригада старшинашен матросашен». Мемориальни улга хьалхашка морякаш латт. Царна юкъе ва тхоца къамаьл деш вагIар а.

ДИКСОН гIайре. Кашт. ЖIарг. Укхаза дIавеллав норвежски тохкамхо, фордаш тохкаш хинна Тиссен. Цу каша юкъе латт къилбаседан фордахой. Царна юкъе Тарасов а ва.

Капитана Тарасова дукха дийнар тхона «Ленин», «Арктика», «Иртыш», «Микоян», ледоколех лаьца, цар ца боха а беш кемашта лаьхача наькъех лаьца. Дукха дийцар цо хьайвача форда кхерана духьала къовсам лоаттабьча морякех лаьца.

Флоте гIулакх деш шийтта шу даьккхад цо. ХIаьта хIанз 10 шу дизад милице органашка цо болх бу а. Ший карарчар — общественни порадок лораерий, шоай кхеха милице органашца йийзарий дика, терко а йоаздо а йола новкъост, царна кхетам яур, хьехамаш лер ва из.

Милицербарашта кхетам балара тIехбаьлла дика болх беш хиларах республика общественни порадок лерарна Министерства Сийлен грамота еннай Алексей Ильич Тарасова.

С. ВОРОНИН.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоалаш Грознен лоадама йоччан а йоацаш, хувцалуш морхаш хургья, къулба-малхбоалехьара цкъарчоа лаьгIа а болаш, тIаккха гIаьхха хьеккаш мух хургба, 11—16 градус йовхал хургья.

13-чу 14-чу сентябре юкъ-юкъа тIера а малан морхаш хургья, шоллагIа ах юкъайга къайлача хьаилан догIа делхарга. Малхбузехьара мьармаа хьегIа а болаш, тIаккха гIелхьа хьеккаш мух хургба, буьйсанна 4—9 градусе, дийнахьа 12—17 градусе йовхал хургья.

Метеостанци.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозний, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта бахамен письмойн отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности—3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем—3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательствон типографи. Революцин проспект 7/64.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/64.

СФ01235. Заказ № 3745.